

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA PEDAGOGIKY

**Zohledňování dětských podnětů při přípravě
a realizaci divadla s dětmi v mateřské škole**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Barbora Šimová

Předškolní a mimoškolní pedagogika, obor Učitelství pro mateřské školy

Vedoucí práce: MgA. Marie Černíková, Ph.D.

Plzeň 2021

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 28. dubna 2021

.....
vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Velké poděkování patří vedoucí mé bakalářské práce MgA. Marii Černíkové, Ph.D., za odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi po celou dobu zpracovávání mé práce poskytovala. Dále bych ráda poděkovala všem respondentům za vstřícnost zodpovědět mé otázky při rozhovorech, a také ZŠ a MŠ generála Pattona za možnost uskutečnit můj projekt. Poděkování patří rovněž mé rodině, která mě po celou dobu studia podporovala.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	1
ÚVOD	2
1 TEORETICKÁ ČÁST	3
1.1 PŘEDŠKOLNÍ VĚK	3
1.1.1 Vymezení předškolního věku	3
1.1.2 Úloha MŠ v oblasti osobnostně sociálního rozvoje	4
1.2 DRAMATICKÁ VÝCHOVA	6
1.2.1 Definice dramatické výchovy	6
1.2.2 Cíle dramatické výchovy	6
1.3 PRINCIPY DRAMATICKÉ VÝCHOVY	8
1.3.1 Hra v roli	8
1.3.2 Fikce a tvořivost	9
1.3.3 Psychosomatická jednota člověka	9
1.3.4 Partnerství	9
1.3.5 Hra	10
1.4 IMPROVIZACE JAKO OTEVŘENOST VÝZVÁM, BDĚLÁ POZORNOST, SCHOPNOST REAGOVAT	11
1.5 METODY A TECHNIKY DRAMATICKÉ VÝCHOVY	12
1.5.1 Co je metoda	12
1.5.2 Co je technika	12
1.5.3 Metody dramatické výchovy	13
1.5.4 Techniky dramatické výchovy	13
1.6 ZÁSADY PŘI DRAMATICKÝCH ČINNOSTECH S DĚTMI V MATEŘSKÉ ŠKOLE	15
2 PRAKTICKÁ ČÁST	17
2.1 STRUKTUROVANÉ ROZHOVORY	17
2.1.1 Témata rozhovorů v návaznosti na výzkumnou otázku	17
2.1.2 Interpretace výsledků rozhovorů, části výzkumné sondy	21
2.2 VLASTNÍ DRAMATICKÝ PROJEKT	24
2.2.1 Popis skupiny dětí	24
2.2.2 Naplánovaný program	25
2.2.3 Popis jednotlivých dní	25
2.2.4 Realizace divadla	45
2.2.5 Reflexe představení	48
2.3 REFLEXE CELÉHO PROJEKTU	48
2.3.1 Současný pohled na DV a původní vize	48
2.3.2 Vytvoření projektu	49
2.3.3 Zohledněné dětské podněty v projektu	50
ZÁVĚR	51
RESUMÉ	52
SEZNAM LITERATURY	53
SEZNAM PŘÍLOH	55
PŘÍLOHY	I

SEZNAM ZKRATEK

DV - Dramatická výchova

MŠ - Mateřská škola

VŠ - Vysoká škola

RVP PV - Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Atd. - A tak dále

Např. - Například

Úvod

Ve své bakalářské práci se zaměřuji na zohledňování dětských podnětů. Má vize byla zrealizovat do určité míry improvizovaný výstup, abych ověřila, jak se dají zohledňovat dětské podněty v tvořivé práci. Zvolila jsem si k tomu předmět dramatické výchovy, jelikož mi k tomu přišla nejvhodnější z hlediska propojování řízené činnosti s volnou hrou. Práce je dělena na dvě části - teoretickou a praktickou. Ty jsou poté členěny na kapitoly a podkapitoly. Vše je vzájemně propojeno.

První kapitola teoretické části je věnována předškolnímu věku. Pro přípravu projektu pro mne bylo podstatné si vymezit, co s dětmi mohu realizovat, tj. čeho jsou v jejich věku schopny a co je možné u nich rozvíjet. Jelikož jsem si zvolila práci v oblasti dramatické výchovy, další kapitola je věnována právě jí. Následují definice DV a její cíle. Další kapitola se zabývá principy DV, z nichž je pak podrobněji rozebrána improvizace, která je součástí mého projektu. Pro objasnění, jaký je rozdíl mezi metodami a technikami, je tomuto tématu věnována další kapitola. Aktivita s předškolními dětmi v oblasti DV by měla probíhat podle určitých zásad, které jsou nastíněny v poslední kapitole teoretické části. Pakliže se od začátku projektu s dětmi počítá s vystoupením, musí tomu být struktura práce přizpůsobena. Proto v této práci najdeme i podkapitolu s názvem Proces a Produkt.

Praktická část je dělena na dvě kapitoly. První z nich je věnována rozhovorům s učiteli z mateřských škol. Cílem bylo zjistit, jak je nahlíženo na tvořivou dramaturgii, zda využívají spíše možnosti besídky, či improvizace. V neposlední řadě jsem chtěla získat podněty pro vlastní projekt, který je obsahem druhé kapitoly. Projekt nahlíží do podrobného popisu přípravy a realizace divadla s dětmi v MŠ. Je zde popsán každý den strávený s dětmi, jeho původní plán, zohledněné dětské podněty a reflexe. Každý den je zakončen tabulkou pro lepší přehlednost. Následuje reflexe celého projektu.

Při zpracování bakalářské práce vycházím z uvedené literatury a ze svých vlastních zkušeností, které jsem získala při práci v mateřské škole.

1 TEORETICKÁ ČÁST

Teoretická část slouží jako podklad části praktické. Čtenář zde nalezne vymezení předškolního věku, definice dramatické výchovy a její cíle, dále principy, ve kterých je velká pozornost věnována improvizaci, metody, techniky a nakonec zásady při práci s tvořivou dramatikou.

1.1 PŘEDŠKOLNÍ VĚK

1.1.1 VYMEZENÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

Předškolní věk dítěte přetrvává od 3 do přibližně 6 let. Ukončení této fáze je dáno především sociálně, tedy nástupem do školy. Ten je sice spojen s fyzickým věkem dítěte, ale může se pohybovat v rozmezí jednoho či více let. (Vágnerová, 2000, s. 102)

Předškolní věk je jedinečné období. Dítě v této části života zažívá velké změny. Dochází k přechodu ve vývoji rozvoje řeči, myšlení, morálky, poznávání, sociálních vztahů, citů a paměti. (Fiedlerová, Rejchrtová, Amirová, 2019, s. 9)

„Neodmyslitelnými průvodci v tomto období jsou představivost, fantazie, slůvko „proč“, magičnost, pohádky, vznik prvních přátelství a hra“ (Fiedlerová, Rejchrtová, Amirová, 2019, s. 9)

Typické znaky psychosociální charakteristiky předškolního dítěte jsou:

- Egocentrismus, tj. když dítě setrvává na pohledu pro něj příznačným a má sklon zkreslovat své mínění podle osobních výhod.
- Fenomenismus, tj. důraz na specifický obraz světa, či na takovou představu. Příkladem může být například to, že předškolní dítě absolutně nepřijímá sdělení, že velryba není ryba, nýbrž savec.
- Absolutismus, tj. mínění, že všechna poznání musí mít konečnou a jasnou platnost.
- Magičnost, tj. sklon pomáhat si představivostí při poznávání světa. Předškolní děti nevidí rozdíl mezi realitou a fantazií. (Vágnerová, 2000, s. 102-103)

Dalším důležitým bodem rozvíjejícím se v mateřské škole je prosociální chování. Dítě v předškolním věku si osvojuje potřebné vzorce chování. Rozvoj prosociálního chování se pojí se získáním určitého stupně empatie, se schopností umět kontrolovat agresi a řídit se podle svých momentálních potřeb. (Vágnerová, 2000, s. 123)

S tím souvisí, že předškolní dítě je schopno tvořit vrstevnické vztahy. Ty jsou odlišné od sourozeneckých vztahů (s těmi už mohlo přijít dítě do styku). Dítě má, do jisté míry, možnost si zvolit samo svého kamaráda. Zrodem a vývojem potřeby sociálního kontaktu se ztvrdí zralost dítěte. (Mertin, Gillernová (eds.), 2015, s. 127)

1.1.2 ÚLOHA MŠ V OBLASTI OSOBNOSTNĚ SOCIÁLNÍHO ROZVOJE

„Pro dítě v mateřské škole by vzdělávání mělo být činností přirozenou, ale pro pedagoga by mělo být za všech okolností činností cílevědomou.“
(Svobodová, 2007, s. 12)

Hlavním dokumentem pro předškolní vzdělávání v České republice je Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV). Cíle předškolního vzdělávání jsou v dokumentu rozděleny do čtyř kategorií: rámcové cíle, klíčové kompetence, dílčí cíle a dílčí výstupy.

„Rámcové cíle (záměry):

- 1. rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání*
- 2. osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost*
- 3. získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí“*

(RVP PV, 2018, s. 10)

Klíčové kompetence poukazují na hodnoty, postoje, dovednosti a vědomosti, které by mělo mít dítě možnost si v předškolním vzdělávání osvojit.

„Pro etapu předškolního vzdělávání jsou za klíčové považovány tyto kompetence:

- 1. kompetence k učení*
- 2. kompetence k řešení problémů*
- 3. kompetence komunikativní*
- 4. kompetence sociální a personální*
- 5. kompetence činnostní a občanské“*

(RVP PV, 2018, s. 11)

Některé ze sociálních a personálních klíčových kompetencí lze využít jako edukační zdroj:

- sám rozhoduje o své aktivitě; umí si vytvořit svůj úsudek a vyjádřit jej
- dává najevo dětským způsobem citlivost a taktnost k druhým, pomáhá slabším, rozezná nemístné chování; cítí nespravedlnost, ubližování, útočnost a apatii
- dítě se umí prosadit ve skupině, ale i podřídit, při kolektivních aktivitách se domlouvá a spolupracuje; v obvyklých situacích používá primární společenské návyky a pravidla společenského styku; je schopné respektovat druhé, přijímat a uzavírat dohody, vyjednávat
- kopíruje předlohu prosociálního chování a mezilidských postojů, které nachází ve svém okolí
- účastní se společných rozhodnutí; přijímá objasněné a argumentované povinnosti; dodržuje dohodnutá a pochopená pravidla a přizpůsobuje se jim
- dokáže chápat, že lidé jsou odlišní, je schopen být snášenlivý k jejich odlišnostem a jedinečností

(RVP PV, 2018, s. 12)

Vzdělávací obsah v RVP PV dělíme do pěti oblastí. U každé oblasti můžeme najít dílčí cíle, které vyjadřují, co by měl učitel u dětí podporovat během vzdělávání. Zde jsou vybrány cíle směřující k dramatické výchově:

1. **Dítě a jeho tělo** – rozvoj pohybových schopností, hrubé motoriky, koordinace pohybu a dýchání, ovládnutí pohybového aparátu
2. **Dítě a jeho psychika** – rozvoj pozornosti a paměti, rozvoj a kultivace představivosti a fantazie, dále rozvoj tvořivosti, tvořivého sebevyjádření, řešení problémů a tvořivého myšlení
3. **Dítě a ten druhý** – posilování prosociálního chování, tvorba prosociálních postojů, rozvoj komunikativních dovedností verbálních i neverbálních
4. **Dítě a společnost** – rozvoj spolupráce, rozvoj schopnosti chovat se prosociálně
5. **Dítě a svět** – poznávání jiných kultur, rozvoj schopnosti přizpůsobení se

(RVP PV, 2018, s. 14-29)

Jako cesta k mnoha výše zmíněným edukačním cílům mohou sloužit techniky dramatické výchovy, přičemž sama podstata tvořivé dramatiky (hra, hravost, hra v roli) je této věkové skupině vlastní.

1.2 DRAMATICKÁ VÝCHOVA

1.2.1 DEFINICE DRAMATICKÉ VÝCHOVY

Dramatická výchova je definována jako jeden z pěti oborů estetické výchovy a výchovy uměním. Jak název napovídá, obor využívá prostředky a postupy divadelního umění k vzdělávacím a rozvojovým cílům. Dramatickou výchovu lze nazývat i jinak, například divadelní výchova, výchovná dramatika, edukační drama, školní drama anebo tvořivá dramatika. Tato pedagogicko-umělecká disciplína funguje jako zájmová činnost nebo samostatný vyučovací předmět. Lze ji využít také jako metodu pro výuku jiných předmětů či při přípravě na povolání, kde je nezbytný kontakt s druhými lidmi, např. pedagogika a lékařství. Mnoho styčných ploch můžeme nalézt také v souvislosti s psychoterapií nebo socioterapií. Využití dramatické výchovy je široké, neustále se vyvíjí a rozšiřuje. (Fiedlerová, Rejchrtová, Amirová, 2019, s. 25)

Základní charakteristikou dramatické výchovy je, v porovnání s divadlem, tedy čistým uměním, důraz na tvořivý proces, jež nemusí nutně vyústit v divákům prezentovaný tvar. (Machková, 2017, s. 11)

Dramatická výchova v aktivním využití rozvíjí intuici, tvořivost, samostatnost, rozhodnost, toleranci, empatii, komunikativnost a jiné další složky osobností všech zúčastněných, tedy jak dětí, tak i učitele. Tento způsob vzdělávání se liší od jiných forem tím, že se realizuje s využitím divadelních prostředků, aktivním přístupem všech účastníků a je na ně zaměřena. (Svobodová, Švejdová, 2011, s. 9)

1.2.2 CÍLE DRAMATICKÉ VÝCHOVY

Důležitým cílem dramatické výchovy je obohacovat a rozvíjet obrazotvornost, fantazii a představivost, napomáhat k uplatňování intuice a přinášet podněty na rozvoj tvořivosti ze všech úhlů. Tím dává jedinci možnost k:

- Sebevyjádření pomocí umění

- Uspokojení lidské potřeby – být přínosný společnosti (třídní skupině), dosáhnout jejich uznání, představit ostatním svoji jedinečnost
- Dosažení jistoty sounáležitosti a spojení s druhými, zařazení do společnosti
- Odstranění zábran vedoucích k zvratu sociálního přizpůsobení a fungování ve společnosti

Dalším úkolem tvořivé dramatiky je výchova citová. Dramatická výchova dává dítěti možnost k projevení citů, které jsou v běžném životě usměrňovány, či potlačovány. Například negativní city (strach, zlost,...) mají často společností nerespektující vnější projevy. Dramatická výchova tedy dává v tomto ohledu dítěti možnost k:

- Vydechnutí od reálného života pomocí hry
- Záměně rolí, postojů a citů
- Prevenci poruch sociálního chování a postojů
- Fungování vztahů ve skupině

Zásadním úkolem dramatické výchovy je vést dítě k samostatnému a osobitému myšlení, při kterém má dítě možnost:

- S jistotou formulovat své myšlenky a jasně je poskytovat druhým
- Učit se schopnosti prosadit se při respektování druhých
- Učit se informovat druhého o svých myšlenkách tak, aby je mohly společně sdílet
- Učit se správné techniky řeči

(Machková, 1999, s. 20 - 21)

Nakonec jde také o to, aby se děti vedly k zájmu o drama a dramatickou výchovu, jelikož dítě, které bude mít zájem o tyto metody a principy, může své získané dovednosti rozvinout a použít ve svém volnu s jinými dětmi, mít tyto aktivity jako svůj koníček, nebo v ideálním případě získá různorodé vlastnosti a postoje, jako je například tolerance, respekt, empatie, zodpovědnost, anebo je v dospělosti předá dalším generacím. (Fiedlerová, Rejchrtová, Amirová, 2019, s. 29 -30)

1.3 PRINCIPY DRAMATICKÉ VÝCHOVY

1.3.1 HRA V ROLI

Klíčovou metodou je hra v roli. Dramatická výchova se od jiných předmětů či linií výchovy a vzdělávání liší hrou v roli. Tato metoda společná s psychodramatem a divadlem není terapií ani uměním, nýbrž výchovou. Jde o cílevědomé navozování aktivit, které se opírají o mezilidské vztahy a charakter. Rolová hra posunuje vnímání, rozvíjí empatii, vede k odlišování mezi chováním a jednáním a k pochopení rolí životních. (Machková, 2017, s. 11)

Z hlediska pedagogiky tedy můžeme říci, že:

„Role = učební úkol vyžadující od hráče, aby svým chováním a jednáním (pohybem a řečí) vytvořil obraz určitého člověka nebo jevu, obecně řekněme fiktivní postavu, který/á je téměř vždy v určité situaci.“ (Valenta, 2008, s. 53)

Hra v roli může být dělena do 3 typů:

- a) **ROVINA SIMULACE** - V tomto typu rolového hraní může hráč hrát skutečně sebe samého, roli sebe samého v momentálně neexistujících situacích.
- b) **ROVINA ALTERNACE** – Zde se již hráč stává hercem a přebírá na sebe roli jiného člověka. Žák se učí pomocí proměny do stavu, postoje a myšlení jiné osoby. Stále však jedná podle sebe.
- c) **ROVINA CHARAKTERIZACE** – V této rovině vstupujeme do role jiné osoby v největší míře. Je třeba, aby se hráč hlouběji ponořil do hrané postavy.

(Valenta, 2008, s. 54 – 57)

V mateřské škole je hojně využívána úloha učitele v roli. Učitel se stává spoluhráčem a může tak snadněji ovládat hru. Dobrým nástrojem pro motivaci je např. část kostýmu. Učitel tak snadno upřesní svou roli při proměně zpět k roli učitele. (Svobodová, Švejsová, 2011, s. 78)

Jako účastník posunuje děj hry, přináší další nové momenty a usměrňováním vede příběh k cíli. Provází hráče po dobu činnosti, a může tak podpořit a vtáhnout méně odvážné děti do hry. (Machková, 2007, s. 76)

1.3.2 FIKCE A TVOŘIVOST

Druhým podstatným principem dramatické výchovy je fikce. Děti si vytváří fiktivní svět, ve kterém používají vymyšlené osoby, situace s nimi spojené a různé vztahy. Jde tedy o činnost, kdy hrajeme „jako, kdyby, jakoby,...“ Hráčům se rozšiřují zkušenosti za hranice skutečného života. Získávají tím větší, tolerantnější a vnímavější pohled na lidi a život. (Machková, 2017, s. 12)

1.3.3 PSYCHOSOMATICKÁ JEDNOTA ČLOVĚKA

„Psychosomatická jednota je soulad těla a duše. Pro dosažení této rovnováhy musí člověk vnímat, co prožívá, nebát se druhým říci, co cítí, a podle těchto prožitků jednat.“ (Fiedlerová, Rejchrtová, Amirová, 2019, s. 32)

Tento princip dělá dramatickou výchovu jedinečnou. Dramatická výchova objevuje cestu k výrazu, pro kterou rovněž hledá estetické hodnoty v různých rovinách, které posunují rovinu sdělení:

- rovina mravního etosu (pochopení lidství pomocí příběhů a situací)
- rovina příběhů, témat a námětů (neobyčejnost v podobě postav, míst a samotných příběhů)
- rovina stavby lekce (práce s uměleckými principy – s gradací, napětím,...)
- rovina estetizace samotných prostředků zobrazování (práce s principem ozvláštňení – užitím rekvizit, pantomimy,...)
- rovina prezentace (děti samy objevují, či na základě pokynu pedagoga, ozvláštňení a poutavost pro diváky)

(Marušák, 2008, s. 11)

1.3.4 PARTNERSTVÍ

Partnerství je založeno na společném dodržování nastavených pravidel. Demokratický pedagogický styl výchovy a výuky se v současnosti jeví jako nejvhodnější. Skupina se společně snaží dosáhnout stanovených cílů. (Fiedlerová, Rejchrtová, Amirová, 2019, s. 31)

Dramatická aktivita je věcí skupinovou. Je proto důležité, aby mezi žáky a učitelem probíhala tolerance, empatie, kooperace a partnerství. Důležitá je správná komunikace.

Učitel dává jasně najevo pochopení a poskytuje žákům jistotu, že každý má svá pozitiva. (Machková, 2017, s. 19)

1.3.5 HRA

Jde o spontánní zapojení do aktivity. V předškolním věku je hra nejlepší cestou ke vzdělání a výchově dítěte. (Fiedlerová, Rejchrtová, Amirová, 2019, s. 30)

„Hra má význam pro celý život člověka, avšak v raném dětství – v útlém a předškolním věku – je dominantní činností.“ (Klindová, Bronišová, Kollárik, 1976, s. 205)

Pedagogové některé herní činnosti podporují, u některých se zaměřují na přesný způsob a postup, v němž určují výchovné a vzdělávací cíle. Hra je pro dítě činnost dobrovolná, tudíž musíme být ostražití, aby nedošlo k jednostrannému účelovému působení. Tento fakt je dospělými často přehlížen. (Oprailová, 2016, s. 89)

Rolová hra může sloužit i jako terapie, ať už sociální, či individuální. Pomáhá se oprostit od vnitřního napětí a podporuje vnitřní pohodu dítěte. Vžíváním se do jiné role spouštějí účastníci svoji fantazii a mohou se vyjadřovat různou mluvou a gestikulací. (Cílková, Hříbková, 2005, s. 12)

Pokud chceme skutečně zachovat spontánní hru, je důležité se držet několika pravidel:

- Je podstatné dát dětem svobodu volby. Nechat je se rozhodnout, zda se chtějí do hry zapojit, či ne.
- Hra by měla dětem zprostředkovávat zážitek. Nejde o to získat z ní nějaký zisk nebo výhodu. Soutěživé hry do dramatické výchovy nepatří.
- Významnou roli hraje čas a prostor. Ty jsou vyjmuty z obvyklého času a prostoru.
- Hra má svá pravidla. Děti často používají slovo „jako“ (já jsem teď jako kočka, atd.).

Splnění těchto bodů je předpoklad, aby hra byla dětmi přijata. Je důležité děti správně motivovat. V předškolním věku se nejčastěji využívá motivace nápodobou. Děti se rády stávají někým jiným. (Svobodová, 2010, s. 99)

Tím, že jde o spontánní činnost, se hra stává jedním z hlavních principů, ve kterém lze sledovat dětské podněty.

Dalším velmi důležitým principem je improvizace, které je věnována následující kapitola.

1.4 IMPROVIZACE JAKO OTEVŘENOST VÝZVÁM, BDĚLÁ POZORNOST, SCHOPNOST REAGOVAT

Základním prvkem tvořivého dramatu jsou improvizované hry, produkované pro uspokojení skupiny. Děti se díky nim učí o sobě a své roli ve světě. (Machková, 1998, s. 89)

Dítě je v běžném životě nuceno reagovat na určité situace, překonávat překážky a řešit konflikty. Improvizace může být cestou, jak je na nepředvídané situace připravit. (Machková, 2017, s. 13)

Na improvizaci můžeme nahlédnout ze dvou úhlů. Prvním je improvizace jako jednání bez přípravy, kdy je dětem vymezena situace a jsou jim poskytnuta základní pravidla. Děti dále jednají dle svého uvážení. Druhým je improvizace pedagogická, ve které jedná bez přípravy učitelka. Jde o schopnost reagovat na podněty a umět si upravit nápady dětí, i když jsou někdy v nesouladu s tím, co je chceme naučit. (Svobodová, Švejdrová, 2011, s. 56 - 57)

Autorka Machková uvádí různé typy improvizace:

- První je **rytmický pohyb a pantomima činností**. Tento typ je vhodný pro začátečníky. Není totiž nutné se vyjadřovat slovy a neexistuje tu role diváka a role vystupujícího. Je-li zapojena celá skupina, jde o simultánní typ. Děti mohou například všichni předvádět zahradníka, tj. kopání, zalévání, hrabání. Není vyžadována komunikace mezi členy skupiny, což je ulehčení pro méně zkušené.
- Dále můžeme navázat tzv. **narativní pantomimou**. Hráči napodobují čtený text či vyprávěný příběh. Můžeme použít např. jednoduchou pohádku.
- Dalším druhem podpoření rozvoje může být **hromadná improvizace k rozvíjení zápletky**. Skupina má dané místo, ve kterém hraje v různých rolích, např. tržnice. Děni se po nějaké době zastaví a vypravěč vloží zápletku. Hráči musejí na situaci reagovat.

- Poté mohou začít **komplikovanější typy etud, sólové hry a hry v menších skupinách**, tj. dvojice, trojice či více. Je vhodné vícečlenné skupiny rozdělit, například na dvě půlky. Obě skupiny pak mohou dostat stejné zadání, které si navzájem předvedou.
- U improvizace se můžeme dostat až k takzvané **fixaci nebo relativní fixaci**. Jde o hru spatra, či vypilovanou improvizaci. Je nutné určité zkušební období, kdy se hráči učí s improvizací zacházet. Až poté je možné očekávat, že se improvizace podaří na první pokus.

I když jsou tyto typy řazené od nejjednodušších po náročnější, je možné použít obtížnější i pro začátečníky, samozřejmě po určité úpravě. (Machková, 2017, s. 72 - 75)

1.5 METODY A TECHNIKY DRAMATICKÉ VÝCHOVY

Stručný popis objasňuje, co jsou metody a co techniky. Následuje jejich členění.

1.5.1 CO JE METODA

Metoda je cesta, jež nás přivádí k cíli, činnost pedagoga a dětí, která pomáhá zjistit, ujasnit si a osvětlit skutečnosti do takové hloubky, abychom se dostali kousek dál ke stanovenému cíli či cílům. (Svobodová, Švejdová, 2011, s. 69)

Metoda výchovy a vyučování je daný způsob činnosti, jejímž využitím si žáci získávají v průběhu edukační akce určité učivo tak, že u nich nastává učení, jež si poté osvojují. Průběžně s tím se tvoří pojem tzv. metoda, jinými slovy též činnost vyučujícího, kterým je žákovo učení započato a řízeno. Tyto dané činnosti žáka a učitele utvářejí v ideálním případě společný celek, kterým je realizován jak výchovný, tak i vzdělávací záměr.

(Valenta, 2008, s. 47)

1.5.2 CO JE TECHNIKA

Pojem technika je v pedagogickém kontextu označován jako typ metody, kdy si žák osvojuje učivo, či provádí jiné činnosti ve vztahu k učivu a také může jít o dané postupy řízení procesů učitelem. (Valenta, 2008, s. 48)

1.5.3 METODY DRAMATICKÉ VÝCHOVY

Přední teoretik této umělecko-pedagogické disciplíny nabízí členění činností do několika přehledných skupin, čímž osvětluje pestrou škálu možných postupů:

a) **Metoda plné hry** - velmi pestrá

- jde vlastně o vstup do role, kdy je využita tzv. „úplná komunikace.“

b) **Metody pantomimicko-pohybové** - je potřeba pohyb, bez využití zvuku a řeči

- Např. částečná pantomima, dotyková pantomima, mechanická pantomima, narativní pantomima, pantomimizace prostoru, prostředí a věcí, parafrázování pohybem, plná (úplná) pantomima, pohybová cvičení, předávaná pantomima, pohybový rituál, sekvenční pantomima, taneční drama, zpomalená pantomima, zrcadlení, živá loutka, živé nehybné obrazy

c) **Metody verbálně-zvukové** - prioritou je slovo nebo zvuk

- Např. akce narace, brainstorming, čtení, dabing, dialogické monology, diskuse, dotazování a odpovídání, hádky, imaginativní hra, konverzace, mluvící předměty, neviditelné hlasy, předávaná řeč, recitace, rozhovor, ticho, verbální a zvukový rituál, zaslechnutá řeč, zástupná řeč, zpěv a hudební exprese

d) **Metody graficko-písemné** - kreslené, malované, písemné či rýsované vyjádření

- deníky, dopisy, dotazníky, foto-film, inzeráty, leták, líčení, logo, název, mapy, plány, myšlenkové mapy, obrazy, obrazná představa, plakát, projekt, recenze, reflexe, role na zdi, scénář, schéma, zpráva, životopis

e) **Metody materiállově-věcné** – práce s předmětem

- práce se stavbami, práce s kostýmem, loutkou, maskou, modelovacím materiálem, papírem, prostorem, rekvizitou, světlem a stínem, zástupnými předměty

(Valenta, 2008, s. 123 – 214)

1.5.4 TECHNIKY DRAMATICKÉ VÝCHOVY

Autorka Machková uvádí činnosti učitele v průběhu lekce. Jde o možné techniky dramatické výchovy:

a) Vyprávění a předčítání

Tato technika je podmíněna pečlivou přípravou a prostudováním textu. Slovní interpretování úkolu musí být přichystáno přehledně, aby se předešlo nejasnostem. Důležitost se přikládá i organizaci skupiny v prostoru. Řazení hráčů do půlkruhu kolem vypravěče je považováno za nejpůsobivější. Udržuje se tak stálý kontakt. Vypráví-li se delší příběh, je nezbytné zařídit co nejpohodlnější usazení hráčů.

b) Prezentace inspirativních objektů

Mohou být využity různé druhy předmětů. Nejčastěji jde o zvukové nahrávky, fotografie či dokumenty. Pokud to počet a velikost objektů umožní, je zásadní, aby byly umístěny v dostupné vzdálenosti vnímání všech hráčů. Nejlépe uprostřed kruhu. Zvukový záznam musí být kvalitně slyšitelný.

c) Otázky

Učitel pomocí otázek vede průběh aktivity. Je důležité pokládat otázky otevřené. Dozvídáme se tak různé nápady a informace. Nepodsouváme hráčům řešení. Nevvoláváme pocit, že je odpověď správná či špatná. Pokud je nutné odpověď odmítnout, učiníme tak pomocí zdůvodnění.

d) Boční vedení

Technika spočívá v tom, že jsou hráči vedeni verbálním vyjádřením učitele. Informace nejsou dány předem, hráči jsou s nimi seznámeni během činnosti. Technika může být využita jen na určitý úsek, nebo celou hru. Často se využívá v simultánních improvizacích.

e) Učitel v roli

Učitel by měl na děti působit přirozeně, věrohodně a skutečně. Technika učitel v roli klade značné požadavky na herecké schopnosti učitele. Je to cesta k podání informací a ke specifikaci situace a rolí. Učitel tak může změnit směr dění a vložit nové momenty do hry. Je důležité oddělit, kdy je učitel v roli a kdy je vedoucí lekce. Hráč musí být schopný tyto dvě fáze rozlišit.

f) Reflexe a zastavování hry

Důležitá část práce je reflexe, kdy se řeší, co se ve hře odehrálo. Rozebírá se téma hry. Postavy, situace, vztahy a porozumění podstaty. Nejde o sdělování pocitů hráčů. Dramatickou aktivitu je možné v okamžiku vhodném pro reflexi přerušit.

(Machková, 1998, s. 82 - 84)

1.6 ZÁSADY PŘI DRAMATICKÝCH ČINNOSTECH S DĚTMI V MATEŘSKÉ ŠKOLE

V dramatické výchově existuje speciální vztah mezi procesem a produktem. Produktem je myšleno jakékoliv veřejné vystoupení. Některé přístupy výhradně produkt odmítají. Stává se to v případech, kdy je dramatická výchova využita v jiném předmětu, např. v jazycích. Pakliže se od počátku procesu počítá s produktem, je struktura práce jiná a záměr je tomu přizpůsoben. Vystoupení má význam tehdy, když příprava a realizace vzniká za spoluúčasti dětí. Nelze divadlo s dětmi pouze nacvičit.

(Machková, 2015, s. 13 - 14)

Z podstaty oboru na pomezí umění a pedagogiky jsou směřována doporučení především na vybalancování pedagogova partnerského přístupu, empatie, otevřenosti podnětům a změnám, pečlivém sledování, bdělé pozornosti, bystrém vyhodnocování situace, schopnosti sebereflexe. Není náhoda, že mnohé z těchto dovedností souvisí s uměním improvizace (nikoli ve smyslu nepřipravenosti, nýbrž naopak bdělé otevřenosti podnětům a ochoty zkoušet nové cesty). Jedná se například o to, že:

- Pedagog by měl mít snahu stát se partnerem dítěte ve společných aktivitách. Pomůže mu to efektivně pochopit dané situace hry a získá z nich hlubší a přesnější prožitek.
- Je velmi důležité, aby učitel byl spravedlivý, nedával přednost dětem, ke kterým má větší sympatii. Každé dítě by mělo být bezpodmínečně přijato.
- Důležitá je důvěra dětí a učitele. Učitel by měl děti podporovat k pochopení a podpoře, avšak zároveň by měl dát pozor na to, aby se dodržovala daná pravidla her, aby děti nepodváděly a aby si navzájem pomáhaly. Dále by měl vyjádřit úctu a důvěru v jejich schopnosti.
- Je dobré dávat najevo radost ze hry a retrospektivně se k těmto zážitkům s dětmi vracet. Pedagog o nich může s dětmi hovořit nebo je po čase zopakovat, aby děti

měly možnost hry znovu zkusit a ověřit, zda se se zlepšily, a radovat se ze svých pokroků.

- Je důležitá motivace dětí, zaujmout je, například je můžeme upoutat intonací nebo silou hlasu či pohybem. Děti poznají, zda to, co jim pedagog vypráví, je jim sympatické, či ne. Pokud chce učitel zaujmout, je nutné příběh vnitřně prožívat s nimi.
- Hry a jejich pravidla by měly být zavedeny a sděleny tak, aby je všechny děti co nejefektivněji a nejrychleji pochopily. Pokud se jedná o hry tvořivé, prioritou učitele by mělo být povzbuzování fantazie dětí.
- I ve chvíli, kdy se dítěti nedaří dojít ke stanovenému cíli, je nutné dát mu volnost k realizaci jeho nápadů a snažit se o rozvoj jeho kritického myšlení.
- Hry a cvičení jsou často vhodné provádět v kruhu, kde na sebe všichni dobře vidí, nikdo není upřednostňován a učitel je s dětmi na stejné úrovni.
- Před realizací s dětmi je vhodné si činnosti vyzkoušet. Učiteli to pomůže při vysvětlování pravidel a lépe se vcítí do toho, co v dané situaci děti prožívají (např. zavázané oči). Učitel získá také představu, kolik času aktivita zabere.
- Je vhodné synchronizovat aktivity tak, aby dítě vykonávalo jak aktivity fyzické, tak psychické. Úkolem učitele je připravit činnosti tak, aby se obměňovaly aktivnější a klidnější části, neměl by mít strach improvizovat, tedy změnit nebo variovat aktivitu v případě, že jsou děti vyčerpané nebo je hra nezaujala. Každé dítě má nárok na odpočinek, aby mohlo naplnit své potřeby, a je třeba vyhradit k němu prostor.
- Při výběru aktivit by měl učitel dbát na respektování potřeb a dětských zájmů, a snažit se o smysluplnost a různorodost činností. Je vhodné netrvat na přesném dodržení plánu.
- Je nutné umožnit dětem poznávat svět jako prostředí, v němž existuje dobro i zlo, učit je dobro a zlo rozpoznat, podněcovat je k osvojování si morálních principů. To lze především skrze pohádky a příběhy.

(Fiedlerová, Rejchrtová, Amirová, 2019, s. 33 - 34)

2 PRAKTICKÁ ČÁST

Cílem praktické části je náhled na současnou situaci využití tvořivé dramatiky ve třídách předškolních dětí v náhodném vzorku mateřských škol. Vlastním projektem poté vyzkoušet, nakolik je možné při tvořivé činnosti zohledňovat dětské nápady. Realizovaný projekt divadla s dětmi v MŠ generála Pattona v Dýšině reflektovat a evaluovat.

Díličními cíli je vytvořit inspirativní projekt pro pedagogy mateřských škol založený na uchopení improvizace technikami tvořivé dramatiky. Dále zlepšení pedagogické erudice autorky a v neposlední řadě rozvíjení představitivosti a fantazie u vybrané skupiny dětí.

Empirická část práce, kvalitativní výzkumná sonda, byla realizována rozhovory a formou experimentu, přípravou a realizací divadla s dětmi využívajícího v různých formách improvizaci. Strukturované rozhovory s pedagožkami MŠ byly záměrně vedeny před akční částí výzkumného projektu, aby bylo možno poznatky bezprostředně využít v praxi.

Jména dětí jsou v textu změněna a paní učitelky zůstávají anonymní.

2.1 STRUKTUROVANÉ ROZHOVORY

První část mnou realizované kvalitativní výzkumné sondy byly strukturované rozhovory, jejichž účel a obsah osvětlují následující kapitoly. Kompletní přepis rozhovorů přikládám v příloze č. 1 - 4.

2.1.1 TÉMATA ROZHovorŮ V NÁVAZNOSTI NA VÝZKUMNOU OTÁZKU

Cílem bylo získat vhled do problematiky preprimární tvořivé dramatické praxe, detailní informace o pojetí a možnostech improvizace v tvůrčí, zážitkové pedagogické práci s dětmi, podněty pro vlastní tvorbu a praxi. Rozhovor, nástroj kvalitativního výzkumu, byl zvolen jako metoda blízká tématu výzkumu i svou původní podstatou – komunikace, setkání. Strukturované rozhovory s praktikujícími pedagožkami MŠ byly zamýšleny jako možnost nahlédnout do problematiky skrze konkrétní příklady a detaily, jelikož respondent má možnost vyjádřit se v celé šíři.

Při formulaci otázek byl kladen důraz na to, aby respondent neměl pocit, že jeho odpověď může být správná nebo špatná.

Zajímalo mne, jak tvořivou dramatikou praktikující učitelky v mateřských školách vnímají. Jde o vazbu mezi divadlem, improvizací a využíváním metod dramatické výchovy v rámci řízené činnosti. Záměrem bylo na konkrétních, detailních, náhodně vybraných vzorcích nahlédnout, jakou mají děti v běžné třídě možnost setkání s divadlem, zda se stále dělají besídky pro rodiče a jakým způsobem, kde se učitelky inspirují a zda mají dostatek časových možností tvořivě zpracovávat dětské podněty.

Otázky byly vytvořeny na základě dosavadních zkušeností výzkumníka. Během studia v rámci praxe na MŠ nedocházelo k častějším setkáním s využíváním tvořivé dramatiky ve formách, jaké předmět při studiu na VŠ nabízel. V rámci předmětu byly předlohy i techniky přizpůsobené cílové skupině, využívaly se improvizace, práce s příběhy, vstupy do rolí. Ve školkách jsem naopak práci s příběhem, hru v roli nebo využití divadelního principu (herec - divák, sólo, sbor...) často nepotkávala, až zpracování teoretické části bakalářské práce mi umožnilo rozkrýt, že docházelo k využívání reflexe či rolové hry v rámci řízené činnosti. Vyvstala domněnka, že učitelé DV příliš nevyužívají a proč, bylo třeba ověřit. V neposlední řadě šlo o konkrétní doporučení využívaných metod a technik.

Při práci na teoretické části jsem si uvědomila, že pedagožky používaly některé z technik. Celkově však s prací s příběhem, reflexemi a hrou v rolích pracovaly v rámci řízené činnosti.

Zajímalo mne, zda učitelé DV plně nevyužívají a proč, či jsem jen neměla možnost při této činnosti pedagogy vidět. Také bych se ráda dozvěděla, jaké metody a techniky využívají a jak vše probíhá v praxi.

„Jakou možnost setkání s divadlem mají děti ve vaší školce? Navštěvujete s dětmi divadlo, či přijíždí divadlo za vámi? Jak často?“

Otázka fungovala jako úvod do tématu. Záměrem bylo sledovat, jakou váhu inspiraci divadelním zážitkem praktikující učitelky přikládají a jak vnímají náročnost zážitek zprostředkovat.

Očekávala jsem, že častěji je využíváno divadel přijíždějících do mateřských škol než výletů školek do kamenných divadel. Kvůli náročné dopravě. Byla jsem zvědavá na zkušenosti respondentů.

„Využíváte při práci s dětmi tvořivou dramatikou? Proč ano/ne?“

Cílem bylo zjistit, jak je dramatická výchova praktikujícími pedagožkami vnímána, zda chápou její metody jako možnost, způsob práce, či zda jim naopak přímo asociuje nácvičkové prezentací. Tato otázka také nepřímou směřovala k zohledňování dětských podnětů.

Předpokládám, že pokud učitelé využívají s dětmi tvořivou dramaturgii a hrají s nimi divadlo, zařazují tuto činnost spíše při nacvičování besídek pro rodiče než při samotné řízené činnosti.

Vazba mezi využitím hry v roli, spontánní hrou a divadelním tvarem byla rozvíjena dalšími otázkami:

„Hrajete s dětmi divadlo? Pokud ano, zařazujete ho do řízené činnosti, či nacvičujete na besídce pro rodiče? Pokud ne, proč?“

„Je možnost s dětmi divadlo hrát (zázemí, věk dětí)? Jsou schopny v jejich věku divadlo zahrát?“

Zajímalo mě také výběr témat. Je časté se inspirovat příběhy či postavami, které děti aktuálně přinášejí?

V mateřské škole, kterou jsem jako dítě navštěvovala, jsme pracovali s příběhy známými. Často šlo o lidové pohádky, nejčastěji Červená Karkulka, Sněhurka a sedm trpaslíků, Boudo budko, atd. Chtěla jsem vědět, zda se učitelé raději stále drží starých známých příběhů, či vybírají nové. Předpokládala jsem, že většina respondentů bude pracovat s tradičními předlohami, s pohádkami, které děti často již znají, což je dle mého názoru v mnohém jednodušší.

Předpokládala jsem, že pedagožky v tvorbě s dětmi v MŠ dávají přednost divadelnímu tvaru s připraveným scénářem než volné improvizaci z toho důvodu, že pedagog má při tvorbě i prezentaci přehled a ví, co bude následovat. Při improvizaci nikdy nevíte, co děti napadne, což může vyvolávat pocit nejistoty.

Během praxí jsem měla možnost vidět ve třídách mateřských škol mnoho kostýmů. Předpokládala jsem, že učitelé využívají právě tyto převleky při práci s divadlem. Prohlížela jsem záznamy dětských divadelních představení z mateřských škol a většinou byly rekvizity i výprava, soudě dle vzhledu, vyráběny dospělými. Zajímalo mne, zda se učitelé přiklání

k tomu, aby se děti na výrobě podílely, nebo proč je raději vyrobí sami. Chtěla jsem se dozvědět o úskalích a limitech společné přípravy a pátrala po míře spoluúčasti dětí na výtvarné složce: **„Jaké máte možnosti kostýmů a výpravy? Pokud s dětmi vyrábíte, přikládáte důležitost výtvarnému záměru?“**

Potřebovala jsem prozkoumat možnosti koexistence učitele s dětmi při vystoupení. Předpokládala jsem, že učitelky v mateřských školách upřednostňují podporovat děti za klavírem. Zajímalo mě proč. Zatím jsem neměla možnost vidět dětské vystoupení s učitelkou v roli. Byla jsem zvědavá na odpovědi na tuto otázku: **„Upřednostňujete být s dětmi na jevišti, či raději podporujete děti z hlediště?“**

2.1.2 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ ROZHOVORŮ, ČÁSTI VÝZKUMNÉ SONDY

Záměrem bylo zpovídat respondenty různorodé, především v oblasti působení v oboru. Podařilo se uskutečnit rozhovor se začínající absolventkou i pedagožkou s roky praxe. Realizovány byly čtyři rozhovory.

Interview probíhala v přátelském duchu, otázky dotazované neznervózňovaly. Včetně seznámení s tématem výzkumu trvala přibližně 20 minut. Pedagožky byly nalezeny pomocí virtuálních sociálních sítí. Na výzvu velmi ochotně odepsalo cca 40 žen, z nichž jsem vybrala čtyři pedagožky, se kterými jsem dialog uskutečnila. Žádnou z otázek nebylo třeba dovysvětlit.

Celé rozhovory jsem se souhlasem dotazovaných nahrávala na diktafon a následně doslovně přepsala. Respondentky zůstávají anonymní. Kompletní přepisy rozhovorů přikládám v příloze. (viz příloha č. 1 - 4)

Divadlo jako zážitek

Můj předpoklad toho, že spíše jezdí divadlo za dětmi než obráceně, se z rozhovorů potvrdil. Všechny pedagožky uvedly, že za nimi dojíždí divadla do mateřských škol. U žádného z rozhovorů nebylo zmíněno, že by divadlo s dětmi nenavštívily nikdy, jen je to pro ně organizačně velmi náročné. Se všemi respondenty jsem se shodla, že je důležité dojíždět s žáky za kulturou, jelikož z toho mají úplně jiný prožitek než z představení v mateřské škole.

Povědomí o dramatické výchově

Otázka využití tvořivé dramatiky poukázala na obraz této estetické výchovy v očích pedagogické veřejnosti. Výmluvný byl rozhovor s respondentkou, jež tvrdí: „*moc se na to necítím.*“ Respondentka však dále uvedla, že využívá techniku pantomimy, či přidává pohyb k písni a básni, další dotazovaná zmínila společné hraní pohádek, během realizace rozhovorů v mateřských školách bylo možné vidět například uvítací píseň s pohybem. Tato zjištění poukazují na využívání technik dramatické výchovy bez důrazu na propojení se vzdělávacím cílem a reflexí. Je tedy patrné, že jednotlivé techniky jsou využívány (hra v roli, práce s příběhem), přestože jako tvořivá dramatika nejsou explicitně pojmenovány a v souvislosti s výše zmíněným základním principem dramatické výchovy možná

nedostatečně vytěženy. V odpovědích byl zmíněn fakt, že tvořivá dramatika je pro děti velmi obohacující v oblasti emocí.

Tvořivá dramatika vs. nacvičování besídky

Otázka, směřovaná k zařazování tvořivé dramatiky, výtěžila různé odpovědi. Zaznělo využívání při nacvičování besídek i při řízené činnosti. Překvapením bylo zjištění, že děti samy hrají divadla při ranní volné činnosti. Dokáží si samy rozdat role a vytvořit jakýsi příběh formou hry, což je určitě zajímavé k pozorování.

Bylo řečeno, že ať vyučující s dětmi nacvičují jakkoliv, vždy tam trochu té improvizace najdou. V rozhovorech byly nepřímo zmiňované techniky dramatické výchovy, např. práce s příběhem a narativní pantomima. Pedagožky jmenovaly práci s rekvizitami.

V souvislosti s dramatickou výchovou je důležitá vazba s využitím reflexe, která byla patrná u všech respondentek. *„Pohádku si zkoušíme zahrát, děti se víc vcítí do toho děje, do těch postav a do jejich chování. Poté si i postupně hodnotíme, jak se ty postavy chovají a jak se jim hrály.“*

„Nebo jsme hrály pohádku O Budulínkovi, zase tam bylo poučení z toho, že ty děti by neměly otvírat cizím lidem. Zase potom na úkor té pohádky jsme se bavily o tom, zda děti jsou samy doma, zda ví, že nemají otevírat a tak neznámým lidem.“

Ve prospěch tvořivé dramatiky hovoří přizpůsobení tématu a formy cílové skupině: **„Je možnost s dětmi divadlo hrát (zázemí, věk dětí)? Jsou schopny v jejich věku divadlo zahrát?“**

„Vždycky se může hrát divadlo, vždycky je možnost zvolit takovou formu, aby to děti zvládly a měly přesně tu roli, která odpovídá jejich schopnostem.“

Nápady na použití dramatiky byly různé, například pohádky, příběhy či básničky. Jedna z respondentek zmínila inspiraci z Večerníčku, což byl zdroj i mého vlastního projektu. Některé děti vnímají Večerníček jako každovečerní rituál a pohádky jsou jim známé.

Improvizace

Z rozhovorů bylo patrné vnímání improvizace ve smyslu bdělosti především při veřejném provedení, besídce. *„Když to děti chtějí zahrát trochu jinak, hrajeme to jinak. Nechávám to spíše na těch dětech, aby je to bavilo.“*

Z odpovědí vyplynulo jednoznačné přijetí improvizace jako způsobu prezentace veřejného dětského vystoupení i v případě společné přípravy, nácviku. *„Záleží zrovna na optimální situaci. Někdy se pokoušíme hrát podle scénáře, ale kolikrát z toho vyjde potom nakonec volná improvizace.“*

Tento poznatek byl stěžejní pro formu vlastního dramatického projektu, řízenou improvizací. Vizí byla spolupráce dětí při výrobě kostýmů a rekvizit a nabídka dramatických aktivit, které se využijí ve veřejném vystoupení. Také jsem chtěla zjistit, zda děti při prezentaci nepocítí strach či ostych.

Technické limity

Dle výpovědí je limitující prostor třídy, často nedostatečný pro uschování rozměrnějších kostýmů či výpravy. To se potvrdilo i při realizaci projektu, kdy nezbývalo než využívat parapety oken a chodbu k tělocvičně. Projekt ve shodě s rozhovory poukázal na fakt, že výtvarně zaměřené aktivity a pracovní činnosti jsou důležitou součástí preprimárního vzdělávání a dostatek úložných míst pro dětské výtvary je parametrem, který by při plánování prostor mateřských škol měl být více zohledňován.

Spolupráce dětí na výtvarné složce divadelního tvaru

Otázka zaměřená na kostýmy a výpravu přinesla pozoruhodnou odpověď respondentky s dlouholetou praxí, jež uvedla výtvarnou složku dramatické tvorby s dětmi jako významnou. Ukázalo se, že sama pedagožka velmi ráda tvoří, prostory třídy byly krásně vyzdobeny. Ostatní respondentky zmínily pozorování, že dětem k prožitku rolové hry stačí minimální výtvarný znak a kostýmní složka není tak zásadní pro tvorbu postavy.

Učitelka na jevišti

Tři respondentky raději využívají možnost podpory z hlediště či za klavírem. Dotazované jako důvod uvádí především psychickou oporu dětí v samostatnosti a odvaze: *„Já osobně raději podporuju děti z hlediště, abych podpořila jejich samostatné vyjadřování,*

aby samy hledaly nová řešení, aktivně jednaly, experimentovaly, objevovaly.“ Jedna respondentka uvedla využití možnosti být s dětmi na jevišti. Odpovědi respondentek byly výzvou pro vlastní projekt a zkušenost techniky učitele v roli v rámci veřejné produkce dětského jevištního tvaru, kterou experiment ověřil jako cennou, pozitivní, pro všechny zúčastněné prospěšnou.

Rozhovory poukázaly na fakt, že velký podíl na tom, zda učitelé využívají tvořivou dramaturgii, má čerstvost studia. Učitelka, která nedávno ukončila VŠ, má o tomto pojmu větší povědomí než učitelka s dlouholetou praxí. Možná proto u nich často dochází k ostychu tento termín používat a pracovat s ním. Naopak u využívání dětských podnětů a v improvizaci má větší výhodu učitelka s delší praxí, jelikož už je v komunikaci s dětmi zkušená a nestydí se.

Rozhovory, realizované před projektem v MŠ, byly velkým přínosem, vzhledem k dosavadní ne zkušenosti s dětským představením. Odpovědi přinesly nové informace, které pomohly v realizaci vlastního projektu.

2.2 VLASTNÍ DRAMATICKÝ PROJEKT

Tato kapitola obsahuje přesný popis zrealizovaného projektu, který jsem se rozhodla uskutečnit s předškolními dětmi ze Základní školy a Mateřské školy generála Pattona. Na přípravu a realizaci jsem měla vyhrazeno 12 dní, což jsem zohlednila v přípravě. Rozhovory byly přínosné a inspirativní při tvorbě vlastního plánu.

2.2.1 POPIS SKUPINY DĚTÍ

Podkapitola Popis skupiny dětí je určena čtenáři pro lepší vžití se do situace.

Skupina, se kterou jsem měla možnost pracovat, byla tvořena předškolními dětmi ve věku pěti až šesti let. Celkový počet dětí byl osmnáct, avšak nikdy se nesešly všechny. Skupinu jsem již znala z minulých let ze souvislé praxe a věděla jsem, že jsou mezi nimi děti nebojácné i stydlivé. Nakonec se všichni zapojili bez jakéhokoliv problému. Po dvou týdnech společné tvorby se na vystoupení těšili i ostýchaví předškoláci.

Tato třída je zvyklá na každoroční Vánoční vystoupení, kdy nacvičují různé pohádky nebo zpívají písně pro rodiče. Jednou za dva měsíce za nimi dojíždí divadlo, tudíž tento pojem dobře znají.

2.2.2 NAPLÁNOVANÝ PROGRAM

Zde je vložen hrubý popis toho, co jsem měla v plánu s dětmi stihnout. K plánování jsem využila techniku myšlenkové mapy (viz příloha č. 22). Snažila jsem se vše rozvrhnout tak, aby program byl pestrý a obsahoval různé oblasti. Do celého plánu jsem zapojila jak dramatickou výchovu, tak i například předmatematické dovednosti, které jsou pro předškolní děti nedílnou součástí. Dále taky hudební, tělesnou, pracovní a výtvarnou složku. Vše se vzájemně propojovalo.

V připravené myšlenkové mapě šlo jen o části projektu, které byly nutné uskutečnit do závěrečného vystoupení. Nepochybně jsem věděla, že v praxi budu muset na tyto aktivity navázat a k tomu využiji další příhodné činnosti. Před každým dnem jsem si vždy vybrala buňku, která by mohla být následující den splněna, a podle toho si připravila další aktivity k navázání a motivaci. Tvořila jsem si tabulky, které obsahovaly vzdělávací cíle a jejich ověření, možné vyučovací formy, metody a také pomůcky, které budou k danému dni potřeba.

2.2.3 POPIS JEDNOTLIVÝCH DNÍ

V této podkapitole jsou podrobně popsány dny strávené v mateřské škole. Je zde vylíčena práce s dětmi při ranních aktivitách, řízené činnosti i dopoledních vycházkách. Každý den obsahuje původní plán, skutečný průběh, posun na základě dětského podnětu a reflexi. Ke každé provedené aktivitě je přiřazena tabulka, kde najdeme vzdělávací cíle, formy, metody, pomůcky a způsob ověření dosažených cílů.

Seznámení s dětmi (den první)

- Původní plán

Tento den byl spíše seznamovací s prostorem a dětmi, aby si na mě zvykli. Nevedla jsem celý den, ale pouze část řízené činnosti. Některé děti jsem znala z praxe plněné během studia, tudíž jsem si pamatovala jejich jména i osobnost, což považuji za značnou výhodu. Věděla jsem např. jakého jedince zvolit ve hře jako prvního, kdo se stydí, kdo ne, atd.

Jako první aktivitu, k seznámení s dětmi, jsem si připravila dramatickou hru s názvem Sochy, spojenou s výkřikem svého křestního jména.

- Skutečný průběh

V mateřské škole měli ten daný den naplánovaný Halloween. Děti jsem nejdříve motivovala tematickými obrázky. Poté jsme utvořili kruh v prostoru. Každý měl udělat sochu, např. ducha či čarodějnici, současně s pronesením svého jména. Ostatní děti sochu i jméno zopakovaly. Některé z nich měly ze začátku tendenci opakovat totožnou sochu s předchozím hráčem. V druhém kole hry se již uvolnily, a proto byl každý originální.

- Posun na základě dětského podnětu

Vzhledem k tomu, že děti po sobě sochy odkoukávaly, hrály jsme i druhé kolo. Toto rozhodnutí se osvědčilo. Každý hráč byl již jedinečný.

- Reflexe dne – přínos a posun

Děti odbouraly stydlivost při předvádění vlastní sochy. Udržely pozornost, jelikož je bavilo opakování po ostatních. Smály se a hra se jim líbila.

VZDĚLÁVACÍ CÍLE	VYUČOVACÍ FORMY	VYUČOVACÍ METODY	VYUČOVACÍ POMŮCKY	ZPŮSOB OVĚŘENÍ
*Dítě pozná pavučinu, pavouka, čarodějnici, koště, ducha, dýni *Dítě zná jména svých spolužáků *Dítě umí udělat sochu *Dítě umí použít svoji fantazii *Dítě umí udržet pozornost	*Frontální – povídání u obrázků *Individualizovaná – každý předvádí svoji sochu	*Slovní – popis obrázků, pravidla hry *Názorně-demonstrační – ukázka sochy	*Halloweenské obrázky	*Dítě řeklo, co je na obrázku *Dítě zopakovalo jméno svého spolužáka *Dítě udělalo sochu *Dítě vytvořilo originální sochu *Dítě správně zopakovalo sochu spolužáka

- Využití dramatické výchovy v praxi

V této části dramatického projektu byly využity pantomimicko-pohybové metody, např. pantomima nebo živé obrazy. Pohybová technika vedla k sebevědomé prezentaci a originalitě. Pracovalo se na rozvíjení fantazie. Vzájemná pozornost poukázala na kolegiální aktivitu při společné aktivitě.

Vtáhnutí dětí do příběhu (den druhý)

- Původní plán

Seznámení dětí s pohádkou Příběhy včelích medvídků. Prohlížení knihy s obrázky. Začátek společné výroby kostýmů. Měla jsem v plánu začít nejlehčím výtvozem, tykadly.

- Skutečný průběh

Děti jsem seznámila s pohádkou Příběhy včelích medvídků. Někteří již pohádku znali, což jsem považovala za pozitivum. Společně jsme si prohlédli knížku s obrázky. Řekla jsem dětem, že si na ty včelí medvídky zahrajeme, ale budeme k tomu něco potřebovat. Zeptala jsem se: „*Co musí takový včelí medvídek mít?*“ První, co děti odpovídaly, byla křídla. Z diskuse vyplynulo, že je vnímají jako hlavní kostýmní znak, charakteristiku dramatických postav malých čmeláků. Domluvili jsme se, že si křídla vyrobíme. Můj původní plán byl v tomto případě změněn. Věděla jsem, že půjde o složitý proces. Využila jsem tedy situace, že děti byly z křídel nadšené a těšily se na výrobu.

S dětmi jsem pracovala po trojicích, abych se mohla všem dostatečně věnovat a zabránila vzájemnému odkoukávání. Každý dostal velkou bílou čtvrtku. Řekla jsem dětem, že si nakreslí tužkou obrovské křídlo přes celý papír. (viz příloha č. 5) Tímto způsobem měl každý křídlo podle sebe s odlišným tvarem i velikostí. Poté křídlo vystřihly. Následovala otázka: „*Kolik má tak brouček křídel?*“ Děti odpověděly správně dvě. Dostaly další čtvrtku a první křídlo na ni obkreslily. Druhé křídlo též vystřihly. V křídlech si děti namalovaly ještě jeden „ovál“ a vystřihly vnitřek. Poté jsem práci ukončila s tím, že budeme s vyráběním pokračovat příště.

- Posun na základě dětského podnětu

Dětem přišlo nejdůležitější, aby včelí medvídek měl křídla. Na základě jejich podnětu jsme se domluvili na výrobě první části kostýmu. Vzhledem k dlouhé době výroby jsem ráda, že děti rozhodly takto a změnily můj názor.

Každý si nakreslil svůj vlastní tvar křídla. Děti měly odlišnou představu o tvaru a velikosti. Vznikly tak originální výtvořky.

- Reflexe dne – přínos a posun

Děti změnilly pořadí výroby části kostýmu a využily svoji fantazii při tvoření.

VZDĚLÁVACÍ CÍLE	VYUČOVACÍ FORMY	VYUČOVACÍ METODY	VYUČOVACÍ POMŮCKY	ZPŮSOB OVĚŘENÍ
*Dítě zná pohádku Příběhy včelích medvídků *Dítě umí popsat tělo včelího medvídků *Dítě umí nakreslit křídlo *Dítě umí použít svoji fantazii *Dítě umí správně držet tužku	*Frontální – povídání o pohádce *Individualizovaná – každý kreslí svá křídla	*Slovní – vyprávění příběhu *Názorně-demonstrační – instruktáž na výrobu křídel	*Kniha Příběhy včelích medvídků *Bílé čtvrtky *Tužky *Nůžky	*Dítě řekne, o kom je pohádka včelích medvídků *Dítě popíše části těla včelího medvídků *Dítě nakreslilo křídlo *Dítě vytvořilo originální křídlo *Dítě má správný úchop tužky

- Využití dramatické výchovy v praxi

Cílem této části projektu byla práce s příběhem, čemuž posloužila technika vyprávění a předčítání, otázky i prezentace inspirativních objektů. Využita byla verbálně-zvuková metoda při čtení a následné diskusi.

Dokážeš udržet pozornost? (den třetí)

- Původní plán

Tento den nebylo moc času na práci, jelikož děti chodí každou středu na dlouhé výlety. Proto jsem se rozhodla dodělat křídla s dětmi, které je nestihly nebo předešlý den chyběly.

Dalším cílem bylo seznámit děti s dramatickou hrou jménem BING, BENG, BONG, která jednoduchým způsobem pracuje s komunikací, tříbí bystrost reakce a pracuje s jednoduchým pohybovým schématem.

- Skutečný průběh

Chybějícím dětem jsem motivaci zopakovala a začaly jsme vyrábět. Již vyrobené obrisy křidel jsem schovala, aby děti měly vlastní originální tvar.

Poté jsme vyrazily na dlouhou procházku. Využila jsem toho a venku na louce jsem děti seznámila s dramatickou hrou s názvem BING, BENG, BONG. Hra spočívá v tom, že si uděláme velký kruh, jedno dítě ukáže na jiné a řekne „BING“. Dítě, na které bylo ukázáno, udělá postoj a grimasu s předstíraným leknutím a řekne „BENG“. Poté by děti, stojící vedle označovaného dítěte, měly vyskočit a říct „BONG“. Poslední bod byl pro ně složitý. Po chvíli jsem upravila hru tak, že říkaly „BONG“ a vyskakovaly v kruhu všechny. Dětem ze začátku trvalo, než celou hru pochopily. Musely jsme několikrát opakovat, ale nakonec je hra začala bavit.

- Posun na základě dětského podnětu

Stejně jako předešlý den děti vytvořily originální tvary křidel na základě vlastní představivosti.

Pravidla byla na děti obtížná. Z jejich jednání na vyřčení slova „BONG“ jsem průběh hry upravila.

- Reflexe dne – přínos a posun

Děti využily svoji fantazii a daly námět na nová pravidla hry.

VZDĚLÁVACÍ CÍLE	VYUČOVACÍ FORMY	VYUČOVACÍ METODY	VYUČOVACÍ POMŮCKY	ZPŮSOB OVĚŘENÍ
*Dítě zná hru BING, BENG, BONG *Dítě zná pravidla hry *Dítě zná, jak jdou slova ve hře za sebou *Dítě umí udržet pozornost	*Frontální – Hra *Individualizovaná – každý dělá svoje gesta a grimasy	*Slovní – vysvětlení pravidel hry *Názorně-demonstrační – předvádění hry	*Dostatečně velký prostor	*Dítě se postavilo do kruhu, když začala hra *Dítě hrálo podle pravidel *Dítě řekne slova ve správném pořadí *Dítě vědělo, když bylo na řadě

- Využití dramatické výchovy v praxi

Dramatická hra fungovala na základě pohybové techniky. K interpretaci pravidel posloužila technika bočního vedení. Využita byla práce střídání sóla a sboru, pantomima a reakce.

Trpělivost vítězí (den čtvrtý)

- Původní plán

V tento den bylo nutné přidělat látku na křídla, což se již od začátku jevilo jako pracná činnost.

- Skutečný průběh

Děti dostaly na výběr, zda chtějí růžovou, modrou či bílou barvu. Poté jsme po skupinách začaly s prací. Děti si nanesly štětcem lepidlo na obrys křídel a ten nalepily na látku. (viz příloha č. 6) Následovalo přesné odstříhnutí zbytků látky kolem obrysu křídel. (viz příloha č. 7) Látka nešla lehce stříhat, a tak měly některé děti problém a trvalo jim to delší dobu. Všechny děti nestihly plánovanou práci.

Při vycházce jsem s dětmi zopakovala hru BING, BENG, BONG a tentokrát už jim to šlo mnohem lépe.

- Posun na základě dětského podnětu

Každý si zvolil svoji barvu, čímž posunul dál svůj osobitý výtvar. Všimly si, že někomu jde látka stříhat lépe, a tak si na základě vlastní domluvy nůžky půjčovaly.

- Reflexe dne – přínos a posun

Děti se musely samostatně rozhodnout o barvě křídel. Když někomu nešla látka odstříhnout, vyměnil si nůžky. Usoudily, že když to nejde touhle pomůckou, tak to zkusí jinou. Navzájem si půjčovaly nůžky mezi sebou. Nikdo z nich to nevzdal.

VZDĚLÁVACÍ CÍLE	VYUČOVACÍ FORMY	VYUČOVACÍ METODY	VYUČOVACÍ POMŮCKY	ZPŮSOB OVĚŘENÍ
*Dítě si umí samostatně zvolit barvu *Dítě umí používat lepidlo *Dítě umí správně držet štětec	*Frontální – Popis práce, výběr barvy *Individualizovaná – každý dělá svoje křídla	*Slovní – vysvětlení práce *Názorně-demonstrační – ukázka nátěru lepidla	*Vystřihnutá křídla *3 barvy látky *Lepidlo *Štětce	*Dítě si zvolí barvu *Dítě zachází opatrně s lepidlem *Dítě má správný úchop štětce

- Využití dramatické výchovy v praxi

Výtvarná technika byla zvolena jako cesta k originálnímu vyjádření. Materiálově-věcná metoda také sloužila dítětem ke zjištění, že dramatickým postavám přísluší kostýmní znaky.

Lepím, lepíš, lepíme (den pátý)

- Původní plán

Jelikož předešlý den všechny děti nestihly nalepit látku na obrys křídel, bylo nutné práci dodělat. Poté mohl přijít na řadu další postup v podobě lepení zbytků látky na druhou stranu křídel.

- Skutečný průběh

Vzala jsem si ke stolu zbývající děti, aby dodělaly práci z předešlého dne. Když měly hotovo, začaly s dalším postupem.

Protože látka byla nalepená jen z jedné strany, byla z druhé strany vidět bílá čtvrtka. Rozhodla jsem se polepit bílou část odstřížky látek, které zbyly. Děti si vzaly štětce a nanášely tekuté lepidlo po celé bílé ploše. Poté na lepidlo pokládaly odstřížky látky. (viz příloha č. 8) Některým dětem se práce nelíbila, kousky látky se jim lepily na ruce a chodily se neustále mýt. Děti to ale neodradilo a po celou dobu věřily, že tento tvořivý proces dotáhnou do konce.

Následovala vycházka, kde jsme znovu zopakovaly hru BING, BENG, BONG. Ukázalo se, že hra je pro malé děti náročná, ale považovala jsem za důležité zúročit úsilí, s jakým jsme se jí věnovaly. I proto, že trojice slov a expresivita pohybů děti zajímala a bavila. Rozhodla

jsem se nácvik častěji opakovat. Některé z dětí již pochopily, jak jdou slova za sebou. Někdo však při jakémkoliv pohybu říkal BONG. Zopakovaly jsme si proto všichni třikrát za sebou jen slova BING, BENG, BONG, aby si to mohly přeříkávat v hlavě. Doufala jsem, že se jim to lépe zafixuje a s pohybem je propojím v další fázi. Velké plus bylo v tom, že děti tato slova opravdu zaujala. Opakovaly si je ze své vlastní iniciativy i při chůzi ve dvojici. Nevzdávaly se.

- Posun na základě dětského podnětu

Někdo z dětí přišel na to, že je lepší si během lepící činnosti mýt ruce. Pracovalo se jim mnohem lépe, než když se jim lepily prsty k sobě společně s látkou. Ostatní si je tedy začali chodit mýt také.

Při venkovní procházce jsem měla možnost slyšet jedno dítě, jak si nahlas samo pro sebe opakuje BING, BENG, BONG. Napadlo mi tedy, že by to mohlo být přínosné pro všechny děti. Zopakovaly jsme slova 3x za sebou bez pohybu.

- Reflexe dne – přínos a posun

Tento den byl další velkou zkouškou trpělivosti. Dětem pomohlo zopakování slov ke hře.

VZDĚLÁVACÍ CÍLE	VYUČOVACÍ FORMY	VYUČOVACÍ METODY	VYUČOVACÍ POMŮCKY	ZPŮSOB OVĚŘENÍ
*Dítě umí pracovat s jemnou motorikou *Dítě umí správně držet štětec *Dítě umí být trpělivé	*Individualizovaná – každý lepí odstřížky na svá křídla	*Slovní – zadání práce *Názorně-demonstrační – ukázka příkladu lepení	*Zbytky látky *Lepidlo *Rozdělaná křídla *Štětce	*Dítě nalepilo malé kousky bez problému *Dítě má správný úchop štětce *Dítě dodělalo křídla do koce

- Využití dramatické výchovy v praxi

Z hlediska dramatické výchovy se posílila orientace v příběhu. Byla vyžita výtvarná technika. Pracovalo se na rozvoji pozornosti a paměti při osvojování hry, představené předchozí den.

Pojďme se rozhýbat (den šestý)

- Původní plán

Další týden se plánovalo dolepení křídel s dětmi, které předtím chyběly. Následovalo učení písně Na políčku z pohádky Příběhy včelích medvídků.

- Skutečný průběh

Dodělaly jsme potřebnou práci a přešly k další. Nejdříve jsem dětem píseň přečetla a poté jsme si postupně rozebíraly slova. Povídaly jsme si o polích a loukách, že tam roste jetel, a že tam může být potok, který je menší než řeka. Vysvětlila jsem dětem, že čmelák je ohrožený druh zvířete, a tak je chráněn zákonem.

Když jsme si písničku společně prošly, děti po mně opakovaly slova. Vždy jsem část písně přečetla a ony zopakovaly. Slova se naučily velice rychle. Možná proto, že některé z dětí již písničku znaly z Večerníčku. K písni jsme si s dětmi přidaly i pohyb. (viz příloha č. 21)

Nakonec jsme si píseň zazpívaly i s doprovodem klavíru. Zjistila jsem, že je v notách složité místo, kde by děti měly dvě doby počkat, což pro ně bylo obtížné. Tak jsem vymyslela, že si rukama dvakrát tlesknou o stehna. Pak už zvládly všechny začít ve správnou dobu.

Před odchodem na procházku jsme si venku před vchodem opět zopakovaly hru BING, BENG, BONG. Děti se zase o něco zlepšily a některé už to zvládaly úplně perfektně včetně správného pořadí slov.

- Posun na základě dětského podnětu

Vyplnění volných dob v notách. Děti na to upozornily tím, že začaly zpívat vždy dříve nebo později.

Hra BING, BENG, BONG se stala velmi oblíbenou, děti ji chtěly hrát při každé vycházce. Měly tak velkou možnost pro zlepšení. Líbilo se jim spojení pohybu a slova. Mohly se odvázat a vykřiknout.

- Reflexe dne – přínos a posun

Děti rozhodně uvítaly změnu v podobě hudební výchovy. Předtím měly mnoho práce s výrobou části kostýmu. Bylo vidět, že si pohyb užívají.

VZDĚLÁVACÍ CÍLE	VYUČOVACÍ FORMY	VYUČOVACÍ METODY	VYUČOVACÍ POMŮCKY	ZPŮSOB OVĚŘENÍ
*Dítě umí pozorně poslouchat *Dítě umí vyjmenovat, co najde na polích a loukách *Dítě umí slova písničky *Dítě umí pohyb k písni	*Frontální – povídání na koberci, učení písni a pohybu	*Slovní – povídání na koberci *Názorně-demonstrační – ukázka pohybu	*Noty *Klavír	*Dítě zopakovalo slova po paní učitelce *Dítě vyjmenuje alespoň 5 věcí z pole a louky *Dítě zazpívá písničku *Dítě doprovodí svůj zpěv pohybem

- Využití dramatické výchovy v praxi

Zde je využita verbálně-zvuková metoda chór. Dítě prožívá radost z kolektivního dramatického vystoupení.

Část kostýmu (den sedmý)

- Původní plán

Chtěla jsem vytvořit čelenky, které budou sloužit jako držadlo na tykadla. Šlo o prvotní nápad při vymýšlení inscenace. Jde o lehce zvládnutelnou pracovní činnost na procvičení jemné motoriky.

- Skutečný průběh

Děti měly na výběr mezi modrou, růžovou a bílou barvou, aby se čelenky hodily ke křídélkům. Pro tykadla volily barvy totožné s vyrobenými křídly (ve shodě s mou výtvarnou ideou, kterou jsem nijak nepodsouvala).

Děti jsem motivovala otázkami: „*Co má čmelák dalšího kromě křídel? Co má na hlavě? A kolik těch tykadel má? Výborně, tak my teď spolu tykadla vyrobíme. Nejdříve ale potřebujeme něco, na co tykadla přiděláme. A tak se pustíme nejprve do čelenky.*“

Na čelenku jsem dětem připravila modrou, růžovou a bílou čtvrtku. Každý si ustříhl dva pruhy. Ty jsem jim spojila sešívačkou. Poté jsem čelenku dětem vyzkoušela kolem hlavy

a zjistila, že někdo potřebuje pruhy tři. A tak jsme připojily třetí pruh. Následně jsem dětem ukázala geometrické tvary z papíru – trojúhelník, čtverec a kruh. Postupně jsem se na každý tvar ptala dětí a upřesnila, kolik má jednotlivý objekt stran. Někteří už tvary moc dobře znali.

Následně jsem připravila na stůl černé tuše a vyschlé fixy. Děti měly za úkol nakreslit geometrické tvary tuší na čelenku. Nejtěžší byl rozhodně trojúhelník, někdo ho ani nezvládl nakreslit a vznikl z toho nakonec čtverec.

Když tuš zaschla, přiložila jsem dětem čelenku na hlavu a poté spojila konce sešívačkou. Při zkoušení jsme zjistily, že se kvůli sponkám ze sešívačky zamotává holčičkám čelenka do vlasů a proto jsme přelepily sponky papírovou lepenkou. Čelenka tak byla zcela připravená.

Před odchodem ven jsme s dětmi ještě zopakovaly písničku Na políčku. Některé děti zapoměly na tleskání do nohou. Ale když zpívaly podruhé, už tlesknutí nechybělo.

- Posun na základě dětského podnětu

Děvčata zjistila, že se jim čelenka zamotává do vlasů, a tak jsme je vylepšily lepící papírovou páskou.

Některé děti střídaly tvary stále ve stejném pořadí. V čelence byly nakonec zakomponovány další předmatematické dovednosti – konkrétně uspořádání. Vzhledově vypadaly moc dobře a poukázaly na připravenost dítěte do školy. (viz příloha č. 8)

- Reflexe dne – přínos a posun

Upevnění pojmenování geometrických tvarů. Děti si již lépe pamatovaly slova písně.

VZDĚLÁVACÍ CÍLE	VYUČOVACÍ FORMY	VYUČOVACÍ METODY	VYUČOVACÍ POMŮCKY	ZPŮSOB OVĚŘENÍ
*Dítě umí zacházet s nůžkami *Dítě zná trojúhelník *Dítě zná čtverec *Dítě zná kruh *Dítě zná pruh	*Frontální – povídání o čmelácích *Individualizovaná – každý tvoří svá tykadla	*Slovní – otázky, zadání úkolu *Názorně-demonstrační – zkoušení na hlavě	*Barevné čtvrtky *Nůžky *Tuše *Vyschlé fixy *Tvary (trojúhelník, čtverec, kruh)	*Dítě správně drželo nůžky *Dítě pojmenovalo tvar *Dítě ustříhlo dva pruhy z papíru

- Využití dramatické výchovy v praxi

Tato část projektu byla výtvarná a pomohla v rozvoji spolupráce. Verbálně-zvuková metoda přispěla k slovnímu vyjadřování dítěte a diskusi.

Předved' se (den osmý)

- Původní plán

Začala středa, den, kdy není moc prostoru pro tvoření s dětmi, jelikož tráví spousty času venku. Přišel na řadu jednoduchý tvořivý úkol v podobě tykadel. Pokud by zbyl čas, měla jsem v plánu je seznámit s další dramatickou hrou.

- Skutečný průběh

Každý dostal dva chlupaté drátky v barvě čelenky. Drátek děti vzaly do obou rukou špetkovým úchopem a na jedné straně obtočily kolem ukazováčku a prostředníčku. To samé učinily i s druhým drátkem. Poté jsem jim obě tykadla přidělala na čelenku. Tím byl úkol splněn.

Zbyl ještě čas pro seznámení s dramatickou hrou jménem Imaginární míče. Sedli jsme si do kruhu na koberec a já dětem vysvětlila, že každý materiál je různě těžký. Nejdříve jsem dětem poslala k ohmatání molitanový míč bez toho, abych jim řekla, co je to za materiál. Když si všechny děti míč ohmataly, zeptala jsem se: „*Děti, kdo ví, z jaké hmoty je míč vyroben?*“ Nikdo nevěděl, a tak jsem prozradila, že jde o míč molitanový. Ptala jsem se ale dále: „*A je míč těžký nebo lehký?*“ Děti odpovídaly, že lehký. Zakončila jsem to vysvětlením, že molitanová hmota je opravdu lehká.

Jako další jsem poslala balon plastový. Následovaly stejné otázky. Tento materiál děti určily správně. Když děti míč potěžkaly společně s molitanovým, dozvěděly se, že ten plastový je o trochu těžší. Další přišel na řadu dřevěný a nakonec železný. Všechny míče jsme porovnali, co se týče hmotnosti, a tím byly děti připraveny na hru.

Řekla jsem dětem, ať si stoupnou a zůstanou v kruhu. Jako první jsem imaginární míč vyhodila já. Vysvětlila jsem, že právě házím obrovský železný míč a hrála jsem, že ho nemohu unést. Hodila jsem míč někomu z dětí a ten spadl na zem, když neviditelný míč chytl. Hru tedy pochopily hned, což bylo skvělé. Během házení jsem měnila materiál míčů. (viz příloha č. 13)

- Posun na základě dětského podnětu

Když jsem vyhodila první těžký imaginární míč, dítě ho chytlo a spadlo na zem, což byla perfektní ukázka toho, že je to opravdu těžké. Děti se toho chytly a pokaždé, když letěl železný míč, spadly na zem taky.

- Reflexe dne – přínos a posun

Děti hra bavila tolik, že nechtěly přestat. Myslím si, že je to zaujalo hlavně proto, že se mohly předvádět a ostatní děti se smály. A tak to byla velká zábava jak pro ně, tak i pro mě.

VZDĚLÁVACÍ CÍLE	VYUČOVACÍ FORMY	VYUČOVACÍ METODY	VYUČOVACÍ POMŮCKY	ZPŮSOB OVĚŘENÍ
*Dítě umí špetkový úchop *Dítě umí dobře pracovat s jemnou motorikou *Dítě zná různé druhy materiálů *Dítě umí rozlišit hmotnost materiálů *Dítě umí použít svoji fantazii	*Frontální – porovnávání materiálů *Individualizovaná – výroba tykadel	*Slovní – výklad materiálů *Názorně-demonstrační – ukázka motání tykadel, ukázka házení imaginárního míče	*Chlupaté drátky *Molitanový míč *Plastový míč *Dřevěná kulička (míč) *Kovová kulička (míč)	*Dítě uchopilo správně drátek *Dítě dokončilo práci s drátky *Dítě pozná 3 ze 4 druhů materiálů *Dítě určí těžší a lehčí materiál *Dítě předvede hození imaginárního míče

- Využití dramatické výchovy v praxi

Cílem této části projektu byla pantomima. Byla využita materiálově-věcná metoda, tedy práce se zástupnými předměty. Dítě prožívalo radost ze sebevědomého vystoupení před ostatními hráči.

Největší kulisa (den devátý)

- Původní plán

V tento den bylo v plánu mnoho práce. Bylo důležité vyrobit nějakou kulisu a zařadit dětem do programu i tělesnou výchovu.

- Skutečný průběh

Hned ráno jsme začaly vyrábět kulisu v podobě stromu. Děti jsem rozdělila na dvě skupiny, jelikož by se všechny ke stolu nevešly. Zvolila jsem strom, jelikož v mateřské škole měli obrovský skládací strom z kartonu. Nebyl nijak vybarvený, ani jinak připravený, a proto jsme si s dětmi připravily různé odstíny zelené a hnědé barvy. Nejdříve začala jedna skupina a ostatní měli dále volnou hru. Děti moc bavilo míchat barvy. Bavily jsme se o tom, že když do barvy přidáme bílou, zesvětlí, když černou, vznikne tím tmavší odstín.

Poté jsem dala dětem vybrat, čím chtějí barvu nanést na karton. Děti měly na výběr z houbiček, štětců nebo kartáčů. Nakonec se shodly na štětci. Mazaly barvu jednu přes druhou a musím říct, že se jim to skutečně moc vydařilo. Poté přišla na řadu druhá skupina, která měla za úkol vymalovat druhou část stromu. Tato skupina si zvolila též štětce, ale myslím si, že to bylo tím, že viděly děti z předešlé skupiny, že je používají. V této partě se našly dvě děti, kterým vadilo, když někdo přejel jejich natřenou barvu jiným odstínem. Bylo nutné jim vysvětlit, že to vůbec nevádí, protože strom také není všude stejný a barvy se někdy prolínají. (viz příloha č. 10)

V řízené činnosti jsme si s dětmi sedly na koberec. Povídala jsem jim o tom, jak chodíme na procházky kolem polí a luk. A že tam můžeme vidět spoustu věcí. Jejich úkolem bylo, aby každý řekl jednu věc, kterou by tam mohl najít. Děti jmenovaly nejčastěji různé druhy květin, ale někoho z nich napadlo i něco jiného, například kameny, voda, hlína, brouci, hromady od krtků a další. Poté jsem je požádala, ať zavřou oči a představí si, že se na tu louku společně přesuneme a musíme tam zdolat různé zábrany. Připravila jsem překážkovou dráhu v podobě louky. Jako první jsem rozházela na zem papírová kola v různých barvách. Řekla jsem dětem, ať si představí, že jsou to květiny. Podle barev jsem se jich pak ptala: „*Děti, co by mohlo být tohle za kytku, když je žlutá?*“ Nadšeně odpovídaly, že je to pampeliška. Mezi květinami jsme potom prolétávaly. Následoval potok v podobě švihadla, který měly děti přeskákat způsobem, jaký jim přijde nejlepší. Mohly skákat snožmo, jednou nohou napřed nebo to třeba střídat. Důležité bylo nespadnout do potoka. Pokud by se čmelákům namočila křídélka, nemohli by létat. Další na řadu přišlo prolétnutí dutým stromem. Jako kmen jsem použila prolézací tunel. A nakonec měly děti proskákat malé obruče, které značily kameny. (viz příloha č. 14)

Jelikož zbyl nějaký čas, rozhodla jsem se s dětmi navázat na přeskokování řeky další dramatickou hrou s názvem Zrcadlo. Motivace proběhla pomocí povídání o odrazu ve vodě a hra mohla začít. Vybrala jsem první dvojici a řekla jim, že jeden hraje zrcadlo a druhý se do něj dívá. Ten, co stál před zrcadlem, vedl pohyby a zrcadlo opakovalo. Po chvíli jsem poprosila o výměnu zrcadla. Děti se hezky prostřídaly.

- Posun na základě dětského podnětu

Byly zvoleny nejlepší pomůcky na vyrábění kulisy.

Děti zkoušely skákat přes řeku různými způsoby. Zjistily tím, co jim jde nejlépe, a nenamočí si tak křídélka.

Všechny se vyřádily a bavilo je hrát si na čmeláky na louce. Někdo dokonce i ze své vlastní iniciativy začal bzučet a ostatní děti ho napodobily. Byla jsem z toho nadšená.

- Reflexe dne – přínos a posun

Jako všechny překážkové dráhy tak i tato byla pro kluky i dívky zábavná. Navázáním další hry jsem zjistila, že děti jsou schopny se samy střídat a nikoho nevyčlenily. Hru jsme zakončily odletem ven na procházku, kde jsme znovu zopakovaly hru BING, BENG, BONG. Děti už při odchodu ze šatny samy začaly slova říkat a hlásily se, kdo bude začínat. To mě velmi potěšilo, jelikož zprvu nejevily přílišný zájem, protože to ještě neuměly. Toto pro mě bylo znamením, že už hru dostatečně chápou.

VZDĚLÁVACÍ CÍLE	VYUČOVACÍ FORMY	VYUČOVACÍ METODY	VYUČOVACÍ POMŮCKY	ZPŮSOB OVĚŘENÍ
*Dítě umí zesvětlit a ztmavit barvu *Dítě umí pracovat ve skupině *Dítě umí správně držet štětec *Dítě umí vyjmenovat, co může najít na louce nebo poli *Dítě umí použít svoji fantazii	*Frontální - míchání barev *Skupinová - strom *Individualizovaná - plnění překážkové dráhy	*Slovní – výklad k barvám, povídání na koberci *Názorně-demonstrační – ukázka míchání barev	*Barvy - zelená, hnědá a bílá *Štětce *Kartonový strom	*Dítě namíchalo barvy *Dítě spolupracovalo s ostatními *Dítě mělo správný úchop štětce *Dítě vyjmenuje 4 objekty z louky či pole *Dítě projde překážkovou dráhou

- Využití dramatické výchovy v praxi

V této části projektu byla využita pohybová i výtvarná technika, zrcadlení, dotazování a odpovídání, i práce s rekvizitou. Cílem bylo posílit spolupráci a zohlednit originalitu.

A jak jsi velký ty? (den desátý)

- Původní plán

Byla potřeba s dětmi procvičit předmatematické dovednosti. Zvolila jsem hru v prostoru.

- Skutečný průběh

Sedly jsme si s dětmi na koberec a já se jich ptala: „*Děti, jak teď čteme před spaním tu pohádku o včelích medvídčích, kdo tam všechno je?*“ Děti jmenovaly Brumdu, Čmeldu a jejich maminku. Ptala jsem se dále: „*A myslíte si, že jsou všichni stejně velcí?*“ Všechny děti odpověděly, že ne. Pokračovala jsem dále: „*Ano, máte pravdu. Maminka bude určitě větší než čmelácci a Čmelda také nebude stejně velký jako Brumda. Jeden z nich bude určitě menší. A my se teď seřadíme podle toho, jak velcí čmelácci jste vy.*“ Sedly jsme v kruhu, vždy jsem vybrala tři děti a řekla jim, aby se seřadily od nejmenšího čmeláka po největšího a obráceně.

Když se všechny děti protočily, zopakovaly jsme píseň s pohybem. Abychom ji lépe procvičily, nejdříve zpívaly dívky a kluci poslouchali. Poté jsem to obrátila a nakonec jsme si ji zazpívali všichni najednou.

- Posun na základě dětského podnětu

Když jsem při zpěvu slyšela spíše dívky, daly mi tím podnět k tomu, abych je zkusila rozdělit. Chlapci tak měli větší možnost se projevit.

- Reflexe dne – přínos a posun

Děti úkol moc bavil, poměřovaly se a zkoumaly, kam se musí postavit. Rozdělení dětí na dvě skupiny při zpívání bylo velkým přínosem. Většinou totiž dívky byly slyšet více než kluci. Takto jsem měla i možnost si ověřit, že slova znají všichni.

VZDĚLÁVACÍ CÍLE	VYUČOVACÍ FORMY	VYUČOVACÍ METODY	VYUČOVACÍ POMŮCKY	ZPŮSOB OVĚŘENÍ
*Dítě zná pojmy nejmenší a největší *Dítě se umí seřadit podle velikosti s ostatními dětmi	*Frontální - povídání na koberci *Skupinová- řazení ve skupině	*Slovní – výklad na koberci *Názorně- demonstrační – instruktáž		*Dítě určí, kdo je největší a kdo nejmenší *Dítě se správně seřadí podle velikosti

- Využití dramatické výchovy v praxi

Metodou řízené diskuse byla ověřována orientace v příběhu i znalost postav, pohybová aktivita vedla k osvojení předmatematických dovedností a zpěvu bylo využito jako prvku komunikačního, zdůrazňujícího princip akce a reakce, otázky a odpovědi.

Pojďme si zakřičet (den jedenáctý)

- Původní plán

Nový týden jsem chtěla začít doladěním triček. Trička měla být původně koupená černá, ale vzhledem k situaci Covid-19 si je musely děti donést z domova samy. Žádala jsem, aby byla bez potisku a větší velikosti pro snazší navléknutí přes bundu.

Ve zbylém čase jsem měla pro děti připravenou dramatickou hru Ozvěna.

- Skutečný průběh

Na trička jsme lepily látkovou lepenku. Děti měly na výběr oranžovou nebo žlutou a vytvořily pruhovaná trička. Některé děti zvládly nalepit pruhy rovně, některým to trochu šlo z kopce, což vůbec nevadilo, ba naopak. Každý měl naprosto originální kostým. Měly jsme kostýmy různých barev, což vedlo k překvapivě svěžímu a veselému výsledku. (viz příloha č. 12)

Po dokončení jsme si s dětmi zahrály dramatickou hru s názvem Ozvěna. Kluci šli na jednu stranu třídy a dívky na druhou. Povídalý jsme si o tom, jak se vytvoří ozvěna. Děti říkaly, že se dělá v tunelech, ve skalách a pod mostem. Pak jsme začaly. Nejdříve jsem vysvětlila dívkám, ať zavolají pomalu slovo „ahoj“ a kluci po nich zopakují. Šlo jim to perfektně. (viz příloha č. 11) Pak se stále střídaly. Dále jsem vždycky vybrala jednu dívku a jednoho chlapce na zkoušku po dvojicích.

Po procházce jsme ještě s dětmi vyrobily dvě lucerny. Venku děti nasbíraly šišky a daly je do velkých sklenic. Já jsem přidala světýlka na baterky a měli jsme hotovo.

- Posun na základě dětského podnětu

Nečekaně nádherné kostýmy. Barevné a svébytné.

Jelikož při ozvěně začal vznikat chaos a děti se překřikovaly, napadlo mě rozdělit je na dvojice. Bylo to tak mnohem lepší.

- Reflexe dne – přínos a posun

Děti pracovaly samostatně. Nebály se křičet. Ozvěna byla velmi dobré dechové cvičení.

VZDĚLÁVACÍ CÍLE	VYUČOVACÍ FORMY	VYUČOVACÍ METODY	VYUČOVACÍ POMŮCKY	ZPŮSOB OVĚŘENÍ
*Dítě umí pracovat s jemnou motorikou *Dítě ví, kde se tvoří ozvěna *Dítě umí předvést ozvěnu *Dítě pozná šišku	*Frontální - povídání o ozvěně, sběr šišek *Skupinová - ozvěna *Individualizovaná - výroba triček, ozvěna ve dvojici	*Slovní – výklad na koberci *Názorně-demonstrační – instruktáž, ukázka ozvěny	*Trička *Barevná lepenka na textil (dvě barvy) *Dvě velké sklenice *Šišky a světýlka na baterky	*Dítě nalepí lepenku na tričko *Dítě řekne alespoň 1 místo, kde se tvoří ozvěna *Dítě hraje hru Ozvěna *Dítě přinese šišku

- Využití dramatické výchovy v praxi

Během práce na kostýmu byla propojena dramatická výchova s technikou pracovní. Následovalo využití verbálně-zvukové metody. Děti střídaly řeč a ticho.

Divadlo (den dvanáctý)

- Původní plán

V tento den jsem chtěla děti připravit na vystoupení. Zvolila jsem formu vedené improvizace, kdy děti svobodně, tvořivě a spontánně řeší zadaný úkol. Aby se cítily bezpečně, zvolila jsem zadání, která už znaly, a hry, co se jim dařily. Oproti „tradiční“ besídce, kdy jsou děti pod tlakem si pamatovat místo, činnost a text, což se nacvičuje, bylo třeba spíše psychicky připravit děti na veřejné vystoupení a informovat je o jeho průběhu. Chtěla jsem, aby se na improvizovaném jevišti děti cítily bezpečně, nestyděly se. Potřebovala jsem, aby věděly, že budou vystupovat a těšily se.

- Skutečný průběh

Povídaly jsme si o divadle. Ptala jsem se jich na otázky, zda byly někdy v divadle, jestli jezdí divadlo do školky a další. Chtěla jsem, aby mi každý řekl, co v divadle viděl, když tam byl. Postupně jsme se tak dostaly k pojmům, co jsou to rekvizity, kostýmy, opona, jeviště, kulisy a další. Poté jsem navázala na naše vystoupení. Pověděla jsem jim, že zítra nás čeká

hraní divadla a že celých čtrnáct dní jsme vyráběli společně různé věci. Následovala otázka: „*Děti, a co jste si všechno vyrobily?*“ Odpovídaly křídla, čelenky, tykadla, strom, lucerny. Další otázka byla, co z těch věcí patří do kulisy a co do kostýmu. Děti odpovídaly na otázky správně, čímž jsem si ověřila, že vše pochopily. Navázala jsem dalším dotazem: „*A když jdete do divadla, na jevišti jsou herci a vy jste kým?*“ Chtěla jsem, aby mi odpověděly, že diváky. Chvíli to trvalo, napomáhala jsem dále tím, že sedí a dívají se na představení, ale nakonec i to uhodly. Měla jsem radost.

Shrnuła jsem to tím, že my zítra budeme tentokrát herci a diváky nám budou dělat paní učitelky a děti z jiných tříd.

- Posun na základě dětského podnětu

Děti vyjmenovaly spoustu věcí, co v divadle viděly. Mohli jsme je tak rozdělovat do skupin, což v původním plánu nebylo.

- Reflexe dne – přínos a posun

Děti přemýšlely nad divadelními zážitky. Dobře vnímaly a udržely pozornost. Každý se toho snažil říct co nejvíce. Děti se moc těšily, až budou další den v roli herců.

VZDĚLÁVACÍ CÍLE	VYUČOVACÍ FORMY	VYUČOVACÍ METODY	VYUČOVACÍ POMŮCKY	ZPŮSOB OVĚŘENÍ
*Dítě umí vyjmenovat, co najde v divadle *Dítě umí zařadit věci do kategorií v divadle (kulisy, rekvizity,...)	*Frontální - povídání na koberci	*Slovní – výklad na koberci		*Dítě řekne alespoň 4 věci z divadla *Dítě zařadí alespoň 2 věci z divadla

- Využití dramatické výchovy v praxi

Pracovalo se na rozvoji komunikace za použití verbálně-zvukové metody. Probíhala diskuse, dotazování i odpovídání.

2.2.4 REALIZACE DIVADLA

Zde najdete kompletní popis celého závěrečného vystoupení včetně příprav.

Přišel „den D“. Vystoupení bylo naplánováno na čtvrtek, jelikož v pátek většinou do mateřské školy chodí méně dětí. Hned ráno ale nastal opačný problém. V tento den přišla dívka, která dny předtím vůbec nechodila, a tak neměla vyrobený kostým. Jedna z maminek naštěstí donesla tričko navíc, a tak jsme narychlo dolepily pruhy. Čelenku s tykadly si hned ráno také stihla vytvořit, bohužel křídla bychom nezvládly, jelikož jejich výroba zabrala nejvíc času. Nechtěla jsem, aby byla dívka smutná, že jediná nemá křídla, a tak jsem jí věnovala svá. Měla jsem je totiž naštěstí také vyrobené, jelikož jsem si vzala sama na sebe roli maminky včelích medvídků. Usoudila jsem, že bude lepší, když budu bez křídel já než jedno z dětí. Důležitý je pocit dítěte i vzhledová stránka. Je to pro mě ale velké ponaučení, příště bych raději vyrobila jeden celý kostým navíc.

Hned po příchodu do mateřské školy jsem od dětí slyšela, jak se těší, až si budou hrát na ty herce, což mě moc potěšilo a také uklidnilo. Bála jsem se, aby někdo z nich neměl trému a nestalo se, že by třeba nechtěl jít hrát. Nic takového se nedělo.

Jelikož se divadlo hrálo venku, bylo nutné začít připravovat děti o něco dříve, aby si stihly obléknout zimní oblečení i kostým. Trička jsme natáhly přes bundy a čelenky s tykadly přes čepice. (viz příloha č. 15,16) Poté jsme vzaly všechny kulisy a rekvizity a šly jsme na zahradu, která patří k mateřské škole.

Děti vlastně vůbec nevěděly, co budou hrát, ale ani se o to nezajímaly. A to mě překvapilo. Myslela jsem si, že se budou ptát, s čím jdeme vystupovat, když jsme nic netrénovaly, ale nikdo z nich se mi na nic takového netázal.

Když jsme přišly na zahradu, postavily jsme strom a lucerny na své místo. Pak začaly přicházet děti z jiných tříd. Nechala jsem děti si s nimi nejdříve popovídat, aby pak již vnímaly pouze mě. Po pěti minutách jsme mohly začít. Požádala jsem paní učitelky o seřazení dětí kolem trávy dokola pro lepší výklad. Poté jsem svolala svoje včelí medvídky a mohly jsme začít. (viz příloha č. 17) Nejdříve jsem přivítala naše diváky a řekla jim, co jim tady s dětmi předvedeme. Tedy to, že jde o improvizované divadlo.

Aby děti mohly svobodně a tvořivě jednat v jim známých situacích a cítit se před diváky bezpečně, v roli průvodkyně - včelí maminky jsem zadání vysvětlovala. Bylo nutné

vše popisovat tak, aby to bylo srozumitelné pro diváky i herce, což je obtížný úkol. Připravila jsem si osnovu, jak budou aktivity herců navazovat a přemýšlela nad replikami uvozujícími jednotlivé aktivity. Při představení jsem sama sebe překvapila naprostou improvizací těchto úvodních slov.

Celé vystoupení mělo být podle mého plánu vlastně vložení dramatických her do písně *Na políčku v jetelíčku*, která je součástí pohádky včelích medvídků. Tyto dramatické hry jsme sice s dětmi hrály během celého mého působení v mateřské škole, ale nebyly propojené přímo na tenhle příběh. Záměrem bylo, aby ve vyprávění zazněla všechna slova písně a využily se všechny dramatické hry, které jsme si vyzkoušely. A tak jsem začala vyprávět.

Následující text je přepsán z nahraného videa. Kurzívou je označena citace mé řeči, v kulatých závorkách jsou scénické poznámky a v hranatých použité dramatické hry.

„Na políčku v jetelíčku žila spousta čmeláčků (ukázala jsem na děti) se svojí maminkou (ukázala jsem na sebe). Zažívali spolu velká dobrodružství a dneska se rozhodli, že spolu poletí na velkou výpravu. Ale nejdříve než vyletí a maminka jim zabalí svačinu, se rozhodli, že si zahrají hru s neviditelnými míči. Pamatujete si čmeláčci, jak jsme ji hráli? (Děti křičely „jó“) [IMAGINÁRNÍ MÍČE] Výborně, takže třeba čmeláček jménem Martínek vyhodí velký železný míč. Martínku, jaký je asi takový velký železný míč? (Martínek odpověděl, že těžkej) Ano, je těžkej, tak hod' někomu ten velký těžký míč. (Martínek hodil míč mně) Já (předváděla jsem, jak je těžký) a já hodím Lexíkovi. Lexíku, hod' někomu ten velký těžký míč (zdůrazňovala jsem váhu). (Vystřídaly se některé děti) Tak, a u Elišky se ten míč najednou proměnil v lehký molitanový míček, který je lehký jako pířko. (Děti říkaly jména, komu hází, a zase se jich několik vystřídalo) Když si čmeláčci doházeli, vydali se na cestu. Tak děti a letíme, letíme, letíme, (chodily jsme dokola a hrály, že létáme) až jsme doletěli k pramenícímu potůčku (vyndala jsem švihadlo zpoza stromu a vložila ho mezi děti). A pramenící potůček se čmeláčci rozhodli, že přeskáčou. Ale každý čmeláček přeskakuje potůček jinak. Někdo snožmo, někdo jednou nohou napřed, ale musí dávat pozor, aby do potůčku nespadli, protože když si namočí křídla, nemohli by pak dál letět. (povídala jsem divákům, děti skákaly) A který čmeláček skákal jako první, Madlenka, vid'? (podívala jsem se na ni) Koukejte, jak skáče čmeláček Amálka. (snažila jsem se udržet pozornost dětí) Tak Madlenko, ty už jsi skákala (zvedla jsem švihadlo ze země). A děti poslouvejte, když jste

skákaly přes ten potůček, viděly jste se tam? (děti odpověděly „jó“) Viděly jsme se tam, ano. Takže vlastně voda funguje jako takové zrcadlo. Tak poletíme trochu dál. (točily jsme se dokola) A protože voda je průzračná jako to zrcadlo... (rozpojila jsem děti tak, aby vznikl půlkruh) [ZRCADLO] Pamatujete, jak jsme spolu hráli tu hru na zrcadlo? (děti odpověděly „jó“) Tak nám teď ukáže zrcadlo Valinka a Anička. (Dívky šly doprostřed půlkruhu) A Valinka pověde Aničku. (Předvedly nějaké pohyby) Teď se Valinka s Aničkou vrátí zpátky a ukáže nám zrcadlo třeba Honzík a Hanička. (Předváděli) Tak výborně, Honzík a Hanička se vrátili. A protože se všichni hezky rozcvičili a protáhli si ruce a nohy, tak je nám všem **dobře po tělíčku**. A tak můžeme letět dál. (začaly jsme se zase točit) A letíme, letíme, letíme. Čmeláčci letěli a najednou se z lesa vynořil velký hnědý medvěd a snažil se čmeláčky chytit tlapkou. (Ukázala jsem rukou na jednoho ze čmeláčků a řekla BING, tím se rozjela hra) [BING, BENG, BONG] Nakonec čmeláčci medvěda zahnali. To je dobře, milé děti, protože čmeláčků je málo, jsou ohroženi, proto **jsou zákonem chráněni**. Jelikož už čmeláčci byli unavení a vystrašení, rozhodli se, že poletí domů. (vyndala jsem barevná kola zpoza stromu) Ale po cestě se ještě zastavili na kytičkách nasosat sladoučký nektar. (rozházela jsem kola po trávě na zem) Čmeláčci, najděte si každou kytičku, pomalu letíme. (děti si sedly do dřepu na kola) Čmeláčci sosalí, **sosalí**, až úplně zapomněli, kolik je hodin. Sluníčko už zapadalo a čmeláčci museli být **do pěti** u své maminky. A tak se jeden čmeláček rozhodl, že je všechny svolá. A zkusíme to ozvěnou. [OZVĚNA] Jak jsme tu hru vlastně hráli? Tak, že opakujeme. Takže Klárka zavolá „do pěti“ a vy všichni čmeláčkové budete opakovat. (ukazovala jsem střídavě na Klárku a děti) A kde musíme Klárko být do pěti? (Klárka odpověděla: „**musíme být u maminky v doupěti**.“) (Ukázala jsem na děti, aby zopakovaly) Výborně, a tak se čmeláčci začali slétat a všichni letěli, letěli, až doletěli k mamince do doupěte. (ukazovala jsem rukama, aby letěli ke mně) A čmeláčci, co jsme se to učili za písničku? Zaspíváme ji všem? (děti křičely „jó“) Tak si stoupněte, ať je na vás vidět. A tři, čtyři,...“ (začaly jsme zpívat píseň Na políčku v jetelíčku).

2.2.5 REFLEXE PŘEDSTAVENÍ

Tato podkapitola je zaměřena na reflexi a autoevaluaci mého zrealizovaného představení.

Bylo skvělé, že mi paní učitelky představení natočily, jelikož je opravdu užitečné vidět akci z druhé strany. Musím říct, že video mi přišlo mnohem delší, než když jsem byla v roli herce. Celé představení trvalo 10 minut a tato stopáž se ukázala jako velmi adekvátní. Upřenou pozornost bez problémů udrželi herci i diváci.

Kdybych dělala další vystoupení, jistě bych mnoho věcí zlepšila. Šlo o improvizaci, neměla jsem naučený text, nezadržovala jsem se, ani nenastalo ticho, kdy bych nevěděla co říci, ale z nahrávky jsem zjistila, že jsem občas použila nespisovný jazyk, což by se stávat nemělo.

Pochybovala jsem, zda námi vyrobené kulisy stromu a luceren budou pro iluzi našeho příběhu stačit. Fotografie ale dokazují, že výtvarný plán našeho představení byl překvapivě účelný, minimalistickým pojetím vtipný a svérázným způsobem řešení elegantní. (viz příloha č. 18, 19)

Během představení kolem prošla kočka. Pro děti jsou zvířata velmi oblíbená a hned ji upozorovaly. Improvizace mě přiměla pohotově zareagovat a děti začaly okamžitě opět vnímat příběh. Pronesla jsem větu: „*Čmeláčci na své cestě potkali kočku, kterou si ale jen rychle prohlédli a pokračovali ve své cestě*“, a děti „letěly dál“. Většina jich vlastně dávala pozor celou dobu, z čehož jsem byla příjemně překvapena. Nejvíc jsem se obávala, že nezvládnou udržet jejich pozornost v přítomnosti dalších lidí a dětí z jiných tříd. Společné zvládnutí nečekaného momentu mi udělalo opravdu upřímnou radost.

Velkým překvapením pro mě byl článek o našem představení s dětmi v obecním zpravodaji. Byla jsem velmi ráda za zpětnou vazbu touto formou. (viz příloha č. 20)

2.3 REFLEXE CELÉHO PROJEKTU

Kapitola je zaměřena na reflexi celé praktické části, rozhovorů a vlastního projektu.

2.3.1 SOUČASNÝ POHLED NA DV A PŮVODNÍ VIZE

Cílem praktické části bylo nahlédnout na současnou situaci využití dramatické výchovy v MŠ pomocí konkrétních náhodných vzorků a následně navrhnout originální projekt ověřující nová řešení.

Originální dramatický projekt měl původně vrcholit vystoupením pro rodiče. Vzhledem k situaci Covid-19 nebylo možné navštívit cizí plánované besídky jako divák a sbírat tak zkušenosti pozorováním učitelek s dětmi v přímé jevištní akci. Kvalitativní výzkumná část bakalářské práce byla realizována metodou strukturovaných rozhovorů. Předmětem této části výzkumné sondy se stala vazba mezi improvizací, tvořivou dramatikou a prací v mateřské škole. Náhodné vzorky také poukázaly na vnímání dramatické výchovy z pohledu praktikujících pedagožek.

Rozhovory byly zásadními impulsy pro podobu vlastního inovativního projektu, přinášejícího originální řešení a zaměřujícího se na postupy, považované praktikujícími pedagožkami za zdánlivě složité a ne úplně časté. Tedy experimentovat s improvizací v tvořivém procesu i produktu, výsledném divadelním výstupu. Při dramatických hrách, při tvorbě kostýmů, rekvizit a dalších různorodých aktivitách napříč obory, zdůrazňovat originální, svobodné a svébytné vyjádření. Vlastní dramatický projekt se v tomto ohledu osvědčil. Počáteční stres a napětí během neustálého tréninku bdělosti vůči podnětům ústilo v inspirativní tvůrčí dialog s dětmi. Projekt improvizovaného veřejného vystoupení, založeného na bdělé pozornosti pedagoga koordinujícího spontánní vyjádření dětských herců, je rozhodně pozoruhodnou a přínosnou variantou školkových besídek, oproti kterým přináší možnost proměnit únavné zkoušení v inspirativní zážitek.

2.3.2 VYTVOŘENÍ PROJEKTU

Na Západočeské univerzitě v Plzni jsem během studia absolvovala předmět Dramatická výchova. Měla jsem tak možnost některé dramatické hry zažít, i když byly přizpůsobené věku třídy. Pomohlo mi to propojit vlastní hereckou zkušenost se zprostředkováním dramatických her pro předškolní děti. Využila jsem techniky dramatické výchovy, aby se děti hravou formou vzdělávaly ve všech oblastech definovaných RVP PV. Nabízela jsem aktivity, podporující rozvoj fantazie, představivosti a tvořivého myšlení, sebevyjádření, řešení problémů, posilování prosociálního chování, tvorbu prosociálních postojů, rozvoj spolupráce, rozvoj schopnosti přizpůsobení se, rozvoj komunikativních dovedností verbálních i neverbálních, rozvoj pohybových schopností, hrubé motoriky, koordinaci pohybu a dýchání, ovládání pohybového aparátu, rozvoj pozornosti a paměti, předmatematické dovednosti. Zařazovala jsem obory tělesné výchovy, výtvarné výchovy,

pracovní činnosti, hudební výchovy, předmatematických dovedností a samozřejmě dramatické výchovy.

2.3.3 ZOHLEDNĚNÉ DĚTSKÉ PODNĚTY V PROJEKTU

Po celou dobu jsem myslela na hlavní cíl, a to co nejvíce zohlednit dětské podněty v celé přípravě i realizaci. Přínosným se ukázalo nabízení různých variant činností. Funkčním prvkem byl důraz na podněcování tvořivosti, zdůrazňování možnosti vyjádřit se svobodně a originálně, např. úvodní stimul k sebevyjádření pomocí hry na sochy. Příkladem spolupráce na úrovni tvůrčího dialogu učitel-žák byla tvorba kostýmů. Původní plán zněl vytvořit jednoduchá tykadla. Děti si přály začít úkolem těžším. Při výrobě křídel, individuální a samostatné tvořivé činnosti, otevřeně ceněná a vyzdvižovaná originalita potlačila zvyk mechanické replikace.

Podněty dětí často společnou práci posouvaly do akční, zážitkové roviny. Mytí olepených rukou nebo půjčování nůžek byly důležité milníky vrstevnického učení. Děti v projektu měly mnoho prostoru k vyjadřování svých názorů, z velké části inspirativních, například vyplnění mezery v písni. Když se jim něco nedařilo, předělali jsme to společně na snadnější variantu. Nejlepším příkladem je hra BING, BENG, BONG, která nabrala mnohem lepší provedení. A to hlavně zásluhou daného dětského podnětu. Došlo i na rozdělení slov a pohybu, což v původním plánu nebylo. Členky se vylepšily na základě nepraktičnosti, na kterou děti poukázaly. Předmatematické dovednosti nezůstaly jen u opakování tvarů, ale děti si samy přidaly i uspořádání. Mnohá dramatická cvičení byla dětmi rozvíjena o další prvky. Způsob skákání přes řeku, mnohá originální provedení pantomimického chycení míče, invenční pohyby u zrcadlení nebo bzučení při létání po louce. Zpěv jsme po společné poradě zkoušeli rozděleně, aby i hlasy chlapců měly šanci vyniknout.

Překvapivě působily kostýmy jako celek složený z jedinečných a originálních kusů. Představení disponovalo jednoznačnou a patrnou výtvarnou linkou, která upoutala i diváky. Jelikož šlo o improvizaci s připravenou strukturou, hrajícím dětem jsem poskytovala oporu v roli vypravěče a včelí maminky a reagovala na jejich jednání, tedy svobodné uchopení jim již známých zadání. Průvodcovská role mi také umožňovala komunikovat s diváky a klidným hlasem komentovat dění na improvizovaném venkovním jevišti.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci se zabývám zohledňováním podnětů předškolních dětí v mateřské škole, využívaných v tvůrčí činnosti i hře se vzdělávacím obsahem. Propojením s dramatickou výchovou vznikl projekt, příprava a realizace divadla.

Teoretická část přibližuje možnosti tvořivé práce s dětmi předškolního věku, definuje dramatickou výchovu, její cíle, principy, metody a techniky. Pozornost je věnována i improvizaci, zásadní součástí praktického výstupu - realizovaného dramatického projektu. Závěr teoretické části se zaměřuje na formulaci zásad práce s dramatickou výchovou v MŠ, posléze využitých v projektu realizovaném se třídou předškolních dětí.

Praktická část předkládá strukturovanými rozhovory získané poznatky, zúročené při tvorbě vlastního projektu. Čtyřem respondentkám pracujícím v mateřské škole ve třídách předškolních dětí byly položeny dotazy zaměřené na práci s dramatickou výchovou. Odpovědi poskytly zprávu o možnostech setkání dětí s divadlem, využívání tvořivé dramatiky v MŠ, o námětech, míře improvizace, podílu dětí na výtvarné složce divadelního tvaru a využití techniky „učitel v roli“ při veřejné prezentaci.

Vlastní dramatický projekt, zaměřený na zohledňování dětských podnětů, se na základě rozhovorů rozvinul do podoby experimentu s improvizací a nabízí cestu k živému divadelnímu produktu s přichystanou strukturou jako alternativu k nacvičovaným besídkám. Děti z veřejného vystoupení neměly strach a při produkci zjevně nepociťovaly ostych. Průběh projektu podrobně zachycují záznamy jednotlivých dní, u každého je popsán původní plán, skutečný průběh, reflexe přínosů a posunů na základě dětských podnětů. Praktickou část zakončuje popis divadelního vystoupení, jeho reflexe a zhodnocení celého projektu.

RESUMÉ

Tato bakalářská práce je členěna na dvě hlavní části, teoretickou a praktickou. Vzhledem k tomu, že realizace projektu proběhla v mateřské škole, je první kapitola teoretické části zaměřena na vymezení předškolního věku. Zkoumanou problematikou je zohledňování dětských podnětů při přípravě a realizaci divadla, v návaznosti na principy tvořivé dramatiky. Následující kapitoly obsahují její definice, cíle, metody, techniky a doporučení. Praktická část rozvíjí teoretickou. Obsahuje rozbor realizovaných rozhovorů, které se staly podkladem pro vlastní dramatický projekt založený na řízené improvizaci. Dokumentuje jeho přípravy, reflektuje průběh a přínos. Projekt poukazuje na možnosti veřejného dramatického vystoupení jako procesu i produktu akčního tvořivého dialogu pedagoga a dětí.

This bachelor thesis is divided into two main parts, the theoretical and the practical. Since the project was realized in a kindergarten, the first chapter of the theoretical part is focused on the definition of pre-school age. The subject of my examination is taking account of children's incentives in the preparation and realization of the theatre, following the principles of creative dramatics. The following chapters contain its definitions, goals, methods, techniques and recommendations. The practical part develops theoretical part of the work. It contains an analysis of the conversations that have become the basis for its own dramatic project based on controlled improvisation. Documenting its preparation, reflecting progress and benefits. The project highlights the possibilities of public dramatic performance as a process and product an action creative dialogue between teachers and children.

SEZNAM LITERATURY

1. AMIROVÁ, Alžběta, FIEDLEROVÁ, Michaela a REJCHRTOVÁ, Andrea. *Metody a aktivity dramatické výchovy v předškolním vzdělávání*. 1. vydání. Praha: Raabe, [2019], ©2019. 123 stran. Komplexní metodiky jednotlivých oblastí předškolního vzdělávání. ISBN 978-80-7496-430-5.
2. CÍLKOVÁ, Eva a HŘÍBKOVÁ, Irena. *Děti hrají divadlo: scénáře pohádkových her a příběhů pro děti od 4 do 12 let*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. 150 s. ISBN 80-7367-044-5.
3. KLINDOVÁ, Ľuboslava, BRONIŠOVÁ, Eva a KOLLÁRIK, Karol. *Pedagogická psychologie: učebnice pro 4. ročník pedagogických škol*. 1976.
4. MACHKOVÁ, Eva. *Úvod do studia dramatické výchovy*. Praha: IPOS, 1998. 199 s. ISBN 80-7068-103-9.
5. MACHKOVÁ, Eva. *Metodika dramatické výchovy: zásobník dramatických her a improvizací*. 8., upr. a rozš. vyd. Praha: Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, 1999. ISBN 80-7068-105-5.
6. MACHKOVÁ, Eva. *Jak se učí dramatická výchova: didaktika dramatické výchovy*. 2. vyd. Praha: Akademie múzických umění, Divadelní fakulta, Katedra výchovné dramatiky, 2007. 223 s. ISBN 978-80-7331-089-9.
7. MACHKOVÁ, Eva. *Metodika dramatické výchovy: zásobník dramatických her a improvizací*. 13. vydání. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2015. ISBN 978-80-7068-298-2.
8. MACHKOVÁ, Eva. *Dramatika, hra a tvořivost*. 1. vydání. Jinočany: H & H, 2017. 279 stran. ISBN 978-80-7319-125-2.
9. MARUŠÁK, Radek, Olga KRÁLOVÁ a Veronika RODRIGUEZOVÁ. *Dramatická výchova v kurikulu současné školy: využití metod a technik*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-472-4.
10. MERTIN, Václav, ed. a GILLERNOVÁ, Ilona, ed. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Třetí vydání. Praha: Portál, 2015. 247 stran. ISBN 978-80-262-0977-5.
11. OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní pedagogika*. Vydání 1. Praha: Grada, 2016. 220 stran. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5107-8.

12. SVOBODOVÁ, Eva. *Obsah a formy předškolního vzdělávání*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2007. 75 s. ISBN 978-80-7040-940-4.
13. SVOBODOVÁ, Eva a kol. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010. 166 s. ISBN 978-80-7367-774-9.
14. SVOBODOVÁ, Eva a ŠVEJDOVÁ, Hana. *Metody dramatické výchovy v mateřské škole*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. 167 s. ISBN 978-80-262-0020-8.
15. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. 522 s. ISBN 80-7178-308-0.
16. VALENTA, Josef. *Metody a techniky dramatické výchovy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. 352 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1865-1.

INTERNETOVÉ ZDROJE

17. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2018. Praha: MŠMT.

OHLAS REALIZOVANÉHO PROJEKTU

18. KOKEŠOVÁ, Iva. *Obecní zpravodaj: DÝŠINA - NOVÁ HUŤ - HOROMYSLICE*. Dýšina: Obec Dýšina, Prosinec 2020.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 - Rozhovor – respondent 1

Příloha č. 2 – Rozhovor – respondent 2

Příloha č. 3 – Rozhovor - respondent 3

Příloha č. 4 – Rozhovor - respondent 4

Příloha č. 5 – Obrázek – Kreslení obrysu křídla

Příloha č. 6 – Obrázek – Lepení látky na křídla

Příloha č. 7 – Obrázek – Odstřihnutí zbytku látky

Příloha č. 8 – Obrázek – Lepení zbytku látky

Příloha č. 9 – Obrázek – Výroba čelenek

Příloha č. 10 – Obrázek – Výroba stromu

Příloha č. 11 – Obrázek – Dramatická hra Ozvěna

Příloha č. 12 – Obrázek – Výroba kostýmu

Příloha č. 13 – Obrázek – Dramatická hra Imaginární míč

Příloha č. 14 – Obrázek – Dovádění na vytvořené louce

Příloha č. 15 – Obrázek – Ukázka celého kostýmu 1

Příloha č. 16 – Obrázek – Ukázka celého kostýmu 2

Příloha č. 17 – Obrázek – Začátek divadelního představení

Příloha č. 18 – Obrázek – Průběh improvizčního divadla 1

Příloha č. 19 – Obrázek – Průběh improvizčního divadla 2

Příloha č. 20 – Obrázek – Článek v obecním zpravodaji

Příloha č. 21 – Obrázek – Píseň Na políčku + pohyb

Příloha č. 22 – Obrázek – Myšlenková mapa obsahu dramatického projektu

PŘÍLOHY**Příloha č. 1 – Rozhovor - respondent 1**

Jakou možnost setkání s divadlem mají děti ve vaší školce? Navštěvujete s dětmi divadlo, či přijíždí divadlo za Vámi? Jak často?

„Tak... převážně jezdí divadlo k nám do školky, jezdí několik souborů. Někteří mají přímo nastudovanou pohádku nebo nějakou hru, nebo jezdí divadlo Hra s tvořivou dramatikou a jezdí tak 5x-6x do roka. Nejstarší děti navštěvují divadlo Alfa.“

Využíváte při práci s dětmi tvořivou dramatiku? Proč ano/ne?

„Tvořivou dramatiku využívám zřídka, spíše pantomimu nebo pohyb při nácvičku písniček, básniček. A tvořivou dramatiku... moc se na to necítím.“

Hrajete s dětmi divadlo? Pokud ano, zařazujete ho do řízené činnosti, či nacvičujete na besídku pro rodiče? Pokud ne, proč?

„Divadlo spíše jako besídku. Speciál s dětmi při nadstandartní aktivitě při hudebním kroužku je součástí písniček a celého pásma.“

Je možnost s dětmi divadlo hrát (zázemí, věk dětí)? Jsou schopny v jejich věku divadlo zahrát?

(Smích) „Děti jsou schopny, když mají dobrou předlohu. Zázemí ve školce je velké, mají tady loutky, mají tady maňásky. Samozřejmě menší děti spíše okoukávají od učitelky, starší děti už jsou schopny si třeba připravit loutky sami a sami něco vymyslet.“

Jaké příběhy hrajete? Kde berete inspiraci?

„Inspiraci... inspiraci beru v knihách, ve večerníčcích a upravuju si to k věku dětí, ke skupině, ke složení dětské skupiny.“

Držíte se přesného scénáře, nebo s dětmi improvizujete?

(Smích) „To je hezká otázka. (Smích) Záleží zrovna na optimální situaci. Někdy se pokoušíme hrát podle scénáře, ale kolikrát z toho vyjde potom nakonec volná improvizace.“

Jaké máte možnosti kostýmů a výpravy? Pokud s dětmi vyrábíte, přikládáte důležitost výtvarnému záměru?

„Kostýmů máme hodně, protože nás zásobují i maminky odloženým šatstvem, takže děti mají spoustu šatiček a jiných kostýmů, do kterých se převlíkají při hrách a během dne. Vyrábíme spíš papírové loutky, plošné i třeba z ruliček z papíru a pak už záleží zase, jak si je děti vytvoří k obrazu svému i podle svých schopností.“

Upřednostňujete být s dětmi na jevišti, či raději podporujete děti z hlediště?

„Já radši podporuju z hlediště a doprovázím je třeba na hudební nástroj.“

Příloha č. 2 – Rozhovor - respondent 2

Jakou možnost setkání s divadlem mají děti ve vaší školce? Navštěvujete s dětmi divadlo, či přijíždí divadlo za Vámi? Jak často?

„Takže s dětma chodíme do divadla do Alfy, bohužel teď když je takováto situace, tak divadlo nenavštěvujeme. Jezdí za námi také hodně divadel, ale zase... díky této době, tak jsou všechna divadelní představené zrušena. Ale většinou, když byla dřív normální situace, tak jezdilo divadlo tak jednou za měsíc. A většinou to byly moc hezky zpracované pohádky, s kterýma jsme potom i dál pracovali.“

Využíváte při práci s dětmi tvořivou dramatiku? Proč ano/ne?

„S dětma využívám tvořivou dramatiku, co se týče třeba zpracování té dramatiky, tak většinou tu dramatiku zařazuju tam, kde třeba pracujeme z pohádkou. Pohádku si zkusíme zahrát, děti se víc vcítí do toho děje, do těch postav a do jejich chování, a poté si i postupně hodnotíme, jak se ty postavy chovají, jak se jim hráli a tak...“

Hrajete s dětmi divadlo? Pokud ano, zařazujete ho do řízené činnosti, či nacvičujete na besídku pro rodiče? Pokud ne, proč?

„S dětmi divadlo hrajeme, měli jsme i na besídku nacvičenou pohádku O dvanácti měsíčkách, kdy každé dítě vlastně představovalo jeden měsíc a říkalo vlastně básničku nebo zpívalo písničku k tomu danému měsíci. Děti zase to moc baví, baví je si hrát na „něco“ předvádět něco co zrovna nejsou a tak... no nevím co na to dál odpovědět (smích). No prostě s dětmi hrajeme divadla občas, ale většinou oni si to hrají i sami mezi sebou při ranních činnostech. Ne, že bych to úplně zařazovala do řízené činnosti, to moc ne, spíš jen nějakou dramaturgií.“

Je možnost s dětmi divadlo hrát (zázemí, věk dětí)? Jsou schopny v jejich věku divadlo zahrát?

„Naše třída je opravdu malá, a tak je problém cokoliv většího tam nacvičovat. Děti jsou ale opravdu šikovné, a tak je určitě možnost s nimi divadlo zahrát.“

Jaké příběhy hrajete? Kde berete inspiraci?

„Většinou hrajeme ty příběhy, které s těmi dětmi zrovna probíráme. Takže teď jsme měli pohádku O veliké řepě, takže zase děti si zkoušely vlastně tahat tu řepu, učily se v jakém pořadí... a zase... ta pohádka jim dala to, že vlastně, když si budeme navzájem pomáhat, tak nám to půjde lépe. No takže třeba to. Nebo jsme hráli pohádku O Budulínkovi, zase tam bylo poučení z toho, že ty děti by neměly otvírat cizím lidem. Zase potom na úkor té pohádky jsme se bavili o tom, zda děti jsou sami doma, zda ví, že nemají otevírat a tak...“

Držíte se přesného scénáře, nebo s dětmi improvizujete?

„Co se týče potom toho scénáře, tak toho se úplně striktně nedržíme. Podle toho jak to prostě vyplyne z té situace. Takže tak. Když děti to chtějí zahrát trochu jinak, hrajeme to jinak. Nechávám to spíše na těch dětech, aby je to bavilo. A en se striktně držet scénáře, když potom by to ty děti nebavilo.“

Jaké máte možnosti kostýmů a výpravy? Pokud s dětmi vyrábíte, přikládáte důležitost výtvarnému záměru?

„Co se týče kostýmů, tak to úplně neřešíme. Většinou buď to tedy vyrobíme, třeba nějakou škrabošku nebo čepici, ale že bychom vyloženě nějak řešili kostýmy, to ne. Ve školce také nemáme úplně možnost nějakých kostýmů, bohužel máme malé prostory, takže jsme rádi, že se tam vejdu hračky, natož potom tam skladovat nějaké kostýmy. Ale myslím si, že i tak si to děti užijou, i když nemají žádný kostým. Nebo třeba mají jen čepice.“

Upřednostňujete být s dětmi na jevišti, či raději podporujete děti z hlediště?

„A většinou radši dětem do toho příběhu nevstupuju. Tudíž jsem v uvozovkách pod jevištěm. Ale nikdy jsme nějak žádný pořádný divadlo nehráli. I jak jsme nacvičovali na tu besídku, tak ta se vlastně nakonec ani neuskutečnila, takže nevím, jak by to vlastně dopadlo. Ale kdyby byla, tak bychom jim samozřejmě byli nápomocný, stáli bychom tam s nimi, aby

tam měli jakoby takovou tu podporu od nás, ale snažili bychom se do toho příběhu, co nejméně vstupovat, protože ty děti jsou šikovný a zvládli by to sami bez nás.“

Příloha č. 3 – Rozhovor - respondent 3

Jakou možnost setkání s divadlem mají děti ve vaší školce? Navštěvujete s dětmi divadlo, či přijíždí divadlo za Vámi? Jak často?

„Myslím, že mají často možnost se setkávat s divadlem. Raději jsme, když přijíždí divadlo, protože je pro nás doprava organizačně trochu složitější. Divadlo jezdí tak jednou za dva měsíce, někdy míň... ale s těma staršíma dětma jsme schopný se dopravit městskou hromadnou dopravou. A pokud je zajímavější program, tak to rádi uděláme.“

Využíváte při práci s dětmi tvořivou dramaturgii? Proč ano/ne?

„Určitě. Je to pro ně nesmírně obohacující, protože si prožijou přesně to, co v tý pohádce potřebujou prožít – svoje emoce a city.“

Hrajete s dětmi divadlo? Pokud ano, zařazujete ho do řízené činnosti, či nacvičujete na besídku pro rodiče? Pokud ne, proč?

„Hrajeme divadlo, hrajeme. Podporujeme tím vlastně poznávání těch klasických pohádek a využíváme to i při besídkách.“

Je možnost s dětmi divadlo hrát (zázemí, věk dětí)? Jsou schopny v jejich věku divadlo zahrát?

„Vždycky se může hrát divadlo, vždycky je možnost zvolit takovou formu, aby to děti zvládly a měly přesně tu roli, která odpovídá jejich schopnostem.“

Jaké příběhy hrajete? Kde berete inspiraci?

„Hrajeme často klasické pohádky, ale využíváme třeba i básničky, které se dají zdramatizovat. Takže inspiraci bereme i na internetu, z knížek, z hraných pohádek třeba v televizi nebo...“

Držíte se přesného scénáře, nebo s dětmi improvizujete?

„Spíš improvizujeme. Většinou improvizujeme, ten scénář je pro ně často složitější.“

Jaké máte možnosti kostýmů a výpravy? Pokud s dětmi vyrábíte, přikládáte důležitost výtvarnému záměru?

„Někdy ano, ale někdy vůbec. Někdy stačí tu roli jenom jakoby navnímat a říct, ty si tohle a děti se tomu velice rádi přizpůsobí a není úplně nezbytně vždycky nutný mít kostýmy a tu výpravu dokonale zpracovanou.“

Upřednostňujete být s dětmi na jevišti, či raději podporujete děti z hlediště?

„Podporuju děti z hlediště.“ (smích)

Příloha č. 4 – Rozhovor - respondent 4

Jakou možnost setkání s divadlem mají děti ve vaší školce? Navštěvujete s dětmi divadlo, či přijíždí divadlo za Vámi? Jak často?

„V naší třídě předškoláčků se děti s divadlem setkávají poměrně často. Nyní je tedy vše znemožněno koronavirovou situací. Několikrát do roka za námi přijíždí divadlo například Letadlo, Kolem, Hra a další. S dětmi také někdy podnikáme výlet autobusem do Plzně do divadla Alfa, kde se jim moc líbí. Je to pro ně velký zážitek.“

Využíváte při práci s dětmi tvořivou dramaturgii? Proč ano/ne?

„Ano, samozřejmě. Je jednou z možností, jak rozvíjet sociální a osobnostní vnímání a také myšlení, paměť a tvořivost. Tohle všechno je velmi důležité pro předškolní děti.“

Hrajete s dětmi divadlo? Pokud ano, zařazujete ho do řízené činnosti, či nacvičujete na besídku pro rodiče? Pokud ne, proč?

„Ano, hrajeme a celkem často. Je součástí řízené činnosti, někdy i volné hry.“

Je možnost s dětmi divadlo hrát (zázemí, věk dětí)? Jsou schopny v jejich věku divadlo zahrát?

„V naší třídě máme poněkud nevyhovující podmínky. Máme malý prostor pro volný pohyb a taky málo úložného prostoru pro pomůcky.“

Jaké příběhy hrajete? Kde berete inspiraci?

„Hrajeme příběhy a pohádky ze života zvířat, lidí, věcí. Vycházíme z tematických částí v našem třídním vzdělávacím programu. Většinou se inspirujeme knížkami nebo na internetu.“

Držíte se přesného scénáře, nebo s dětmi improvizujete?

„Spíše improvizujeme podle situace. Důležitá je vhodná motivace k upoutání pozornosti, například pohádkový příběh. Snažíme se propojovat s hudbou, takže zpíváme, využíváme hudební nástroje. Propojujeme i s pohybem, napodobujeme zvířata, poskakujeme.“

Jaké máte možnosti kostýmů a výpravy? Pokud s dětmi vyrábíte, přikládáte důležitost výtvarnému záměru?

„Možnost tu máme. S dětmi si hodně vyrábíme a určitě je pro nás důležitý výtvarný záměr. I při dramatické výchově využíváme imaginární nebo zástupné rekvizity. Krabice od bot může být například postýlkou pro panenky.“

Upřednostňujete být s dětmi na jevišti, či raději podporujete děti z hlediště?

„Využíváme obě varianty, ale já osobně raději podporuju děti z hlediště, aby podporovala jejich samostatné vyjadřování, aby samy hledaly nová řešení, aktivně jednaly, experimentovaly, objevovaly.“

Příloha č. 5 – Obrázek - Kreslení obrysu křídla

(zdroj vlastní)

Příloha č. 6 – Obrázek - Lepení látky na křídla

(zdroj vlastní)

Příloha č. 7 – Obrázek - Odstříhnutí zbytků látky

(zdroj vlastní)

Příloha č. 8 – Obrázek - Lepení zbytků látky

(zdroj vlastní)

Příloha č. 9 – Obrázek - Výroba čelenek

(zdroj vlastní)

Příloha č. 10 – Obrázek - Výroba stromu

(zdroj vlastní)

Příloha č. 11 – Obrázek - Dramatická hra Ozvěna

(zdroj vlastní)

Příloha č. 12 – Obrázek - Výroba kostýmu

(zdroj vlastní)

Příloha č. 13 – Obrázek - Dramatická hra Imaginární míč

(zdroj vlastní)

Příloha č. 14 – Obrázek - Dovádění na vytvořené louce

(zdroj vlastní)

Příloha č. 15 – Obrázek - Ukázka celého kostýmu 1

(zdroj vlastní)

Příloha č. 16 – Obrázek - Ukázka celého kostýmu 2

(zdroj vlastní)

Příloha č. 17 – Obrázek - Začátek divadelního představení

(zdroj vlastní)

Příloha č. 18 – Obrázek - Průběh improvizálního divadla 1

(zdroj vlastní)

Příloha č. 19 – Obrázek - Průběh improvizálního divadla 2

(zdroj vlastní)

Příloha č. 20 – Obrázek - Článek v obecním zpravodaji**Děti dětem**

Tento školní rok (vlastně od března toho minulého) jsme neměli možnost pozvat k nám do MŠ divadelní soubor. A tak se toho chopili nejstarší předškoláci ze třídy sluníček, kteří s naší šikovnou praktikantkou Bárou Šimovou nacvičili tvořivě dramatické divadélko ze života včelích medvídků. Během třítydenní praxe si děti pod Bárou vedením vlastnoručně vyrobily kostýmy (trička, tykadla, křídla) a naučily se řadu zajímavých her, které při dramatizaci využily. Broučci a kotátka na terase MŠ zaujatě sledovali, jak čmeláček poslouchají svou „maminku“. Na závěr jsme jim pomohli s písničkou Na políčku v jetelíčku. Děti si vysloužily velkou pochvalu a potlesk od malých i velkých diváků.

Báře přejeme úspěšné zakončení studia a stejně šikovné děti v budoucím zaměstnání.

Jana Bártlová, učitelka mateřské školy

| 8 |

(zdroj – KOKEŠOVÁ, Iva. Děti dětem. *Obecní zpravodaj: DÝŠINA - NOVÁ HUŤ - HOROMYSLICE*. Prosinec 2020, 8.)

Příloha č. 21 – Obrázek - Píseň Na políčku + pohyb**Píseň Na políčku + pohyb**

Na políčku v jetelíčku – *Houpeme se*

Tam kde potok pramení- *Ukazujeme rukou pramen*

Dobře je nám po tělíčku – *Hlazení těla rukou*

Zákonem jsme chráněni – *Ukazování ukazováčkem dopředu a dozadu*

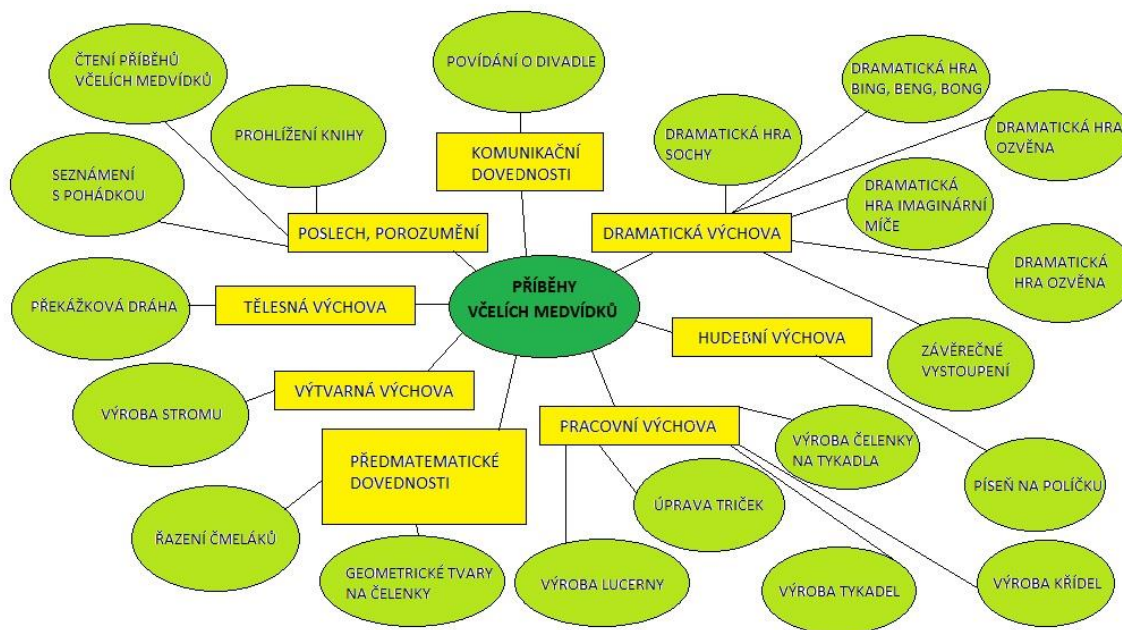
Sosáčkama sosáme, bez přestání to samé – *Ruce jako když bychom hráli na flétnu*

Do pěti, do pěti, do pěti, do pěti – *Ukazujeme rukama pět (otevíráme a zavíráme dlaně)*

Musíme být u maminky v doupěti. – *Uděláme rukama stříšku nad hlavou a jdeme k zemi*

(zdroj – vlastní)

Příloha č. 22 – Obrázek - Myšlenková mapa obsahu dramatického projektu

(zdroj – vlastní)